



10

2006
ročník 58

40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 310 — **Kritické myšlení očima začínající knihovnice/** Soňa Pokorná
- 313 — **Terminologický slovník v tištěné a zároveň v elektronické podobě/** Hana Vodičková
- 314 — **Centrum celoživotního vzdělávání s knihovnou manželů Tomanových v Rožmitále pod Třemšínem/** Ladislava Cukrová
- 316 — **Mobilní knihovny – 2/** Martina Rottová
- 318 — **Co venkovské knihovny umějí a mohou/** Daniela Wimmerová
- 320 — **JAK NA TO Příležitost pro hudební oddělení veřejných knihoven/** Libuše Hrdá
- 321 — **ZE ZAHRANIČÍ Stručný přehled dějin a organizace německého knihovnictví/** Siegfried Ulbrecht
- 323 — **KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA...**
- 325 — **Círky a náboženské společnosti v ČR a jejich knihovny/** Marta Hejhálková Pišová
- 329 — **RFID a možnosti jejího využití v knihovnách – 3/** Nadežda Andrejčíková
- 331 — **KRONIKA Osobnost v oboru i v životě: za Augustinem Mertou – 1/** Rudolf Vlasák
- 335 — **Možnosti čerpání prostředků na rozvoj knihoven v rámci Společného regionálního operačního programu – 4/** Radka Soukupová
- 338 — **Čeští jezuité, cestovatelé a objevitelé/** Eva Novotná
- 340 — **Z KNIHOVEN...**
- 341 — **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**
- 342 — **ZE SVĚTA**
- 343 — **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR**
- 344 — **KNIHOVNY V TISKU**

NA OBÁLCE Centrum celoživotního vzdělávání v Rožmitále pod Třemšínem

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno
v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Hana Jirkalová
Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Redakce a inzerce: Legerova 61, 120 00 Praha 2,
tel.: 224 941 159, 224 941 976, l. 226, 264,
e-mail: ctenar@academia.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně),
Ing. Aleš Brožek, Mgr. Jan Helcelet, Ing. Jan Kaňka,
PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,
PhDr. Jan Meier, Mgr. Petra Míturová,
Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,
PaedDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serífa, Jinická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma
ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.
Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813
e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu
PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím poštovní přepravy Praha
čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,
dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,
P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,
tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,
roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace
z programu MK ČR Knihovna 21. století
Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit
publikované materiály i na internetu.
Číslo odevzdáno k tisku 6. 10. 2006
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

Critical thinking from the viewpoint of a novice librarian
(*Soňa Pokorná*) /310

Terminology dictionary now published in printed and electronic format
(*Hana Vodičková*) /313

The Toman Lifelong Learning Centre and Library in Rožmitál
pod Třemšínem now open (*Ladislava Cukrová*) /314

The history of mobile libraries in this country – 2 (*Martina Rottová*) /316

What rural libraries know how to do and can do (*Daniela Wimmerová*) /318
How to go about it: An opportunity for public library music departments
(*Libuše Hrdá*) /320

From abroad: A brief review of the history and organization
of German librarianship (*Siegfried Ulbrecht*) /321

EuroBarometr research on a safer internet (*Zdeněk Zálšíš*) /324

Churches and religious organizations in the Czech Republic
and their libraries (*Marta Hejhálková Pišová*) /325

RFID and ways of using it in libraries – 3 (*Nadežda Andrejčíková*) /329

Chronicle: In professional and private life: Augustin Merta
– 1 (*Rudolf Vlasák*) /331, Farewell to long-serving librarian
Ladislav Zoubek /339

Opportunities to obtain library development funding under the Joint
Regional Operational Programme – 4 (*Radka Soukupová*) /335

From the libraries /340

Regular features

AUS DEM INHALT

Kritisches Denken mit den Augen der beginnenden Bibliothekarin
(*Soňa Pokorná*) /310

Terminologisches Wörterbuch sowohl in der gedruckten als auch in der
elektronischen Form wurde herausgegeben (*Hana Vodičková*) /313

Zentrum der das ganze Leben dauernden Bildung und Bibliothek
des Toman-Ehepaars in Rožmitál pod Třemšínem (*Ladislava Cukrová*) /314

Geschichte der Mobilbibliotheken auf unserem Gebiet – 2
(*Martina Rottová*) /316

Was können und sind imstande die ländlichen Bibliotheken
(*Daniela Wimmerová*) /318

Wie darauf: Angelegenheit für die Musikabteilungen der öffentlichen
Bibliotheken (*Libuše Hrdá*) /320

Aus dem Ausland: Kurze Übersicht der Geschichte und Organisation
des deutschen Bibliothekswesens (*Siegfried Ulbrecht*) /321

Forschung des EuroBarometers aufs Thema Sichereres Internet
(*Zdeněk Zálšíš*) /324

Kirchengemeinden und Religionsgesellschaften in der TschR und ihre
Bibliotheken (*Marta Hejhálková Pišová*) /325

RFID und Möglichkeiten deren Ausnützung in Bibliotheken – 3
(*Nadežda Andrejčíková*) /329

Chronik: Persönlichkeit wie im Fach so im Leben: Augustin Merta – 1
(*Rudolf Vlasák*) /331, Langjähriger Bibliothekar Ladislav Zoubek ist
fortgegangen /339

Möglichkeiten des Schöpfens von Mitteln für die Entwicklung der
Bibliotheken im Rahmen Gemeinsamen operativen Regionalprogramms
– 4 (*Radka Soukupová*) /335

Aus den Bibliotheken /340

Regelmässige Spalten

KRITICKÉ MYŠLENÍ OČIMA ZAČÍNÁJÍCÍ KNIHOVNICE

Jednoduše a stručně by se dalo říct, že je to jedna z možností, jak myslet, jak využít získané dovednosti v moderní společnosti přehlcené informacemi. I když nejde o převratně nový styl myšlení, v povědomí lidí se zatím moc často nevyskytuje.

Nerada bych zobecňovala a používala zažitá klíše, ale přesto si trávím tvrdit, že valná většina z nás chápe pojmy „kritika“ a „kritické“ na základě vlastní zkušenosti spíše negativně. Máme je spojené s kritikem, ať už literárním, hudebním nebo filmovým. Když v běžném jazyce řekneme, že někdo něco kritizoval, bývá to na 99 % ve smyslu „hanlivě hodnotil, vytýkal chyby, upozorňoval na nedostatky“. Kritické myšlení však spočívá v něčem jiném a v žádném případě by nemělo být chápáno ryze negativně – spíše naopak.

Co tedy kritické myšlení je? Literatura nám nabízí spousty definic nazírajících na kritické myšlení z různých úhlů. Většina z nich se shoduje v tom, že kritické myšlení není vrozené. Je potřeba ho trénovat, rozvíjet. **Je to nezávislé, svobodné myšlení. Je to určitá schopnost.** Schopnost formulovat vlastní názor. Výchozím bodem pro kritické myšlení je dostatek informací a všechny dříve získané vědomosti, ať už jsou jakkoli obsáhlé. Nermalou roli hraje také osobní zkušenost. **Velmi důležitá je schopnost umět se ptát.** V kritickém myšlení nejde o to, aby člověk přijal jedno tvrzení jako jediné správné. Cílem je, aby dovedl pracovat s informacemi, porovnávat je s tím, co už ví, aby byl ochoten polemizovat s názory ostatních.

Co kritické myšlení není? V záplavě moderních trendů v oblasti myšlení není lehké se orientovat, proto dodávám, že kritické myšlení není **memorování**, není **opakování myšlenek autority**. Nejde ani o **kreativní či intuitivní myšlení**.

Nejznámější projekt zaměřený na kritické myšlení, s důrazem na jeho aplikaci v oblasti vzdělávání, se nazývá **RWCT – Reading & Writing for Critical Thinking**. Vznikl v roce 1997 z iniciativy Charlese Templa, Jeannie Steele, Kurta Mereditha a Scotta Waltera. Cílem bylo a nadále je zavádět ve školách výukové metody, které podporují a rozvíjejí kritické myšlení a potřebu celoživotního vzdělávání. V České republice se o jeho bezproblémový chod stará **občanské sdružení Kritické myšlení**. V současnosti jsou mezinárodní aktivity programu řízeny **Mezinárodním konsorciem RWCT (RWCT International Consortium)** za podpory Open Society Institute v New Yorku. Do dnešního dne se ho zúčastnilo přes 50 000 učitelů a 2 000 000 studentů z 32 zemí světa. RWCT se u žáků snaží zejména o jejich aktivizaci. Dalšími cíli jsou: zlepšení vyjadřovacích schopností, dovednost utvořit si názor a argumentovat, rozvíjet čtenářství, kritická práce s informacemi, trvalost osvojených informací, respektování odlišných stanovisek, schopnost spolupracovat, ovládat sociální dovednosti. Při výuce je snaha o uplatnění spontánního učení a využití přirozených procesů probíhajících v lidském mozku ve fázi učení.

Z výše uvedeného by se mohlo zdát, že kritické myšlení je použitelné jen ve školním vzdělávacím systému. Jenže pro úplnost je nutné dodat, že ne všechny školy přijaly program RWCT za vlastní a že ze zákona jim nevyplyvá povinnost tento program v budoucnosti do výuky implementovat. Zde se **otvírá obrovský prostor pro knihovnu**, chcete-li pro informační instituci.

Snad každá knihovna dnes pořádá různorodé doprovodné akce. Nabídka pro dětské uživatele je opravdu pestrá. Většina dětských oddělení se snaží spolupracovat se základními školami. Nabízí jim exkurze, které mají děti seznámit s knihovnou, s jejím prostředím a s možnostmi, které jim nabízí. Samozřejmostí je přizpůsobení programu věku účastníků, proto je taková exkurze zajímavá pro žáky jak prvňáčků, tak devátých tříd. V některých knihovnách probíhá každoročně pasování nových dětských čtenářů

za přítomnosti pohádkových postav. Dále děti mají možnost se v průběhu celého roku účastnit literárních, vědomostních či výtvarných soutěží. Zajímavým zpestřením mohou být besedy s autory a ilustrátory dětských knih. Poslední dobou se stále větší oblibě těší akce *Noc s Andersenem*, kdy je hlavním lákadlem možnost přespat v knihovně a ještě si přitom užít spoustu legrace. Stále častější je spolupráce knihoven s vysokými školami. Zde mám na mysli hlavně odborné a specializované knihovny, které touto cestou oslovují především studenty prvních ročníků. Ale i dospělí uživatelé si přijdou na své. Jim bývají určeny besedy se zajímavými osobnostmi, přičemž nemusí jít nutně jen o spisovatele. Stále častěji se v nabídkách knihoven objevují například besedy s cestovateli. V rámci celoživotního vzdělávání se mohou uživatelé účastnit různých kurzů. Většinou jsou zaměřeny na zvládnutí základní práce s počítačem, to se týká především seniorů, dále je možné absolvovat základy práce s internetem, s e-mailem, naučit se vyhledávat v informačních zdrojích atd.

Sami se můžete přesvědčit, že nabídka je bohatá. A tak se ptám: Proč by výše uvedené aktivity nemohly být připravovány s cílem využít v nich alespoň segmenty kritického myšlení? Vždyť celý kurz počítačové gramotnosti nemusí probíhat jen stylem: „Teď klikněte sem, pak udělejte tohle...?!“

Já sama jsem se s kritickým myšlením setkala teprve nedávno a musím přiznat, že i moje představy byly velice zkruslené, převážně v důsledku zažitého chápání významu slova „kritický“. Poprvé jsem na kritické myšlení narazila úplně náhodou, v průběhu studia na **Masarykově univerzitě na přednáškách Mgr. Petra Škyříka**. Po samostudiu a několika konzultacích byla moje další setkání cílená a vůbec ne náhodná. Následně jsem absolvovala přednášku na ÚISK v rámci Jinonických informačních pondělků. Téma **Čtením a psaním ke kritickému myšlení aneb Seznámení se zajímavým programem na podporu myšlení a seminář Čtení a psaní jako prostředek myšlení – Informace o možnostech využití programu RWCT** v praktickém, tedy i knihovnickém životě.

Pro mě, jako studentku oboru Informační studia a knihovnictví, která se rozhodla věnovat kritickému myšlení v diplomové práci, byla účast na obou akcích více než přínosná. Donutilo mě to daleko víc přemýšlet o možnostech využití kritického myšlení v knihovnictví, především pak ve vzdělávání informačních pracovníků. Největší přínos pro mě osobně spočíval v tom, že nešlo o dvě totožné akce určené pro stejné publikum. V Praze byla dílna určena studentům ÚISK, v Jičíně se sešli knihovníci jičínského regionu.

Kdybych měla porovnat obě dílny, asi bych se zdráhala a tvrdila, že není možné poměřovat „jablka a hrušky“, i když obojí je ovoce. Při podrobnějším a důslednějším uvážení však musím uznat, že alespoň částečná komparace možná je.

Obě dílny vedla jedna a táž osoba, lektorka RWCT Božena Blažková ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, za využití podobných metod. Protože však cílové skupiny byly různé, různily se i použité techniky, ale směřovaly k totožnému cíli – seznámit účastníky s kritickým myšlením, nechat je, aby sami zkusili kriticky myslet a aby se pokusili navrhnout možnosti využití v praxi.

Atmosféru v Praze jsem vnímala jako ostýchavou. Ze začátku se nikomu moc nechtělo mluvit. Většina totiž přišla na klasickou přednášku o kritickém myšlení v rámci informačních pondělků ÚISK. Nikdo moc nepočítal s tím, že to bude jinak. Že se ho někdo bude ptát na jeho názor po celou dobu a ne jen v posledních deseti minutách vyhrazených diskuzi, že bude odpovídat, že bude spolupracovat v týmu s někým, koho vůbec nezná a ještě ke všemu bude s oním neznámým prezentovat názor, na kterém se shodli. Postupem času se atmosféra uvolnila a závěrečnou reflexi na téma *Jak je podle Vás možné v praxi využít kritické myšlení?* už psali účastníci v pohodě, bez napětí a ochotně.

Jičín byl úplně něco jiného. Většina účastníků lektorku znala, což pravděpodobně byla hlavní příčina toho, že dílna měla velmi pohodovou atmosféru a hlavně svižný rozjezd. Účastníky byli dlouholetí profesionální knihovníci, začínající i neprofesionální knihovníci. Vesměs tedy lidé, kteří se ve svém běžném životě setkali s tím, že od nich chce někdo slyšet jejich vlastní názor, návrh řešení, vypracovaný projekt grantu apod. Srovnání se studenty, jejichž hlavním cílem je přesně reprodukovat fakta přednesená vyučujícím, je téměř nemožné. I diskuze tak byla o poznání jiná a jinde. Namísto mlčení si účastníci dávali přednost v tom, kdo bude mluvit dřív.

Odlíšnost se našly také v závěrečné reflexi. Zatímco studenti mají spíše neurčitě, obecně a velkolepé plány, jak využít kritické myšlení v praxi, v čemž jim je bezpochyby nápomocen nezdolný optimismus

a nadšení pro věc, knihovníci se novým metodám nebrání, ale stojí nohama pevně na zemi. Své nadšení se snaží skloubit s materiálními možnostmi, které mají. K tomu nezbyvá než dodat, že pro úspěch věci je zapotřebí obojí.

A jak taková dílna kritického myšlení vůbec vypadá a co se tam dělá? Není jednoduché to popsat. Nejlepší je zažít to na vlastní kůži. Ale pro lepší představu alespoň malá ochutnávka **dvou technik**, které se mi líbily nejvíc. Byly to **diskuzní pavučina** a **poslední slovo patří mně**.

U **diskuzní pavučiny** je základem jeden pojem, který určí lektor. To je v podstatě jeho jediné právo z pozice autority. Dál už vše závisí na účastnících. Cílem je nahlížet pojem z různých úhlů. Základem diskuzní pavučiny bylo slovo *knihovna*. Každý měl za úkol říct jedno jediné slovo, které by vystihovalo, co pro něj knihovna znamená. Jedinou podmínkou bylo to, aby se slova neopakovala. Každý musel mít to svoje jedinečné. Po vyslechnutí všech se rozpoutala spontánní diskuze. Zajímavé bylo, že účastníci při výběru slova vzali v úvahu velmi odlišná hlediska. Někdo se snažil, aby jeho slovo vystihlo prostředí knihovny, jiný se pokusil vystihnout smysl existence knihovny. Následně zazněla slova jako: *Informace, pohoda, teplo, ochota, poznání, zábava atd.* Pro mě bylo zajímavé, že jsem podle volby konkrétní osoby mohla usuzovat na získané zkušenosti, zda pracuje v oboru, jak vidí budoucnost. Navíc některá slova mi otevřela oči a umožnila mi pohled na knihovnu z pohledu, o kterém jsem nikdy předtím neuvažovala.

Technika **poslední slovo patří mně** je náročnější na přípravu. Využívá se při ní práce s textem. Lektor musí předem vybrat vhodné téma a mít dostatek kopií pro všechny účastníky. Každý si z textu vybere jednu libovolnou větu nebo myšlenku, která ho zaujala. Nahlas ji přednese ostatním a ti mají za úkol se k ní vyjádřit. Mají říct, proč si myslí, že si dotyčný vybral právě tuto část. Ten, kdo větu přednesl, jednotlivá vystoupení nekomentuje, jen naslouchá a až na pokyn lektora řekne, jestli důvody uváděné ostatními byly opravdu ty, pro které si přednesenou pasáž vybral. K jeho „poslednímu slovu“ už se nikdo další nevyjadřuje. U této techniky je důležitá jistá míra empatie a vyvinuté sociální citění. Účastník je veden k tomu, aby byl schopen nazírat problémy očima druhých. Pro obě techniky je pak nezbytné nutné, aby účastníci respektovali základní zásady pro diskuzi a aby byli tolerantní k názorům ostatních. Na základě nastudovaných materiálů i absolvovaných dílen se domnívám, že kritické myšlení je jednou z cest, která by mohla být pro současné knihovnictví inspirativní.

Nedokážete si představit, v jaké oblasti knihovnictví by se dalo kritické myšlení využít? Přece nemusí jít jen o práci s dětským čtenářem. Možností se nabízí hned několik. Například ve **vztahu uživatel – informační pracovník**. Stále nic? Co když za vámi přijde uživatel, který neví, co přesně potřebuje? Nedokáže srozumitelně formulovat svůj dotaz, nebo ho formuluje příliš obecně. Taková **myšlenková mapa** problém snadno vyřeší. A nepotřebujete nic víc, než tužku, papír, trochu času a spolupráci uživatele při řešení problému. Další možností je využití kritického myšlení při **zpracování rešerší**, kdy klíčem k úspěchu často bývá **vhodná formulace dotazu**. Rešeršéri možná už dávno nějakou z technik kritického myšlení používají, jen o tom nevědí. Nebo používají techniku podobnou a kritické myšlení by jim ji pomohlo zefektivnit. Ale využití se nemusí pohybovat jen na úrovni uživatel – informační pracovník. Výhodné by mohlo být **včlenění kritického myšlení do vnitřního chodu instituce** mezi zaměstnance na všech úrovních. Kritické myšlení lze totiž uplatnit při **vytyčování cílů**, k nimž chceme naši instituci směřovat. Může nám pomoci při odpovědích na otázky: Co je naším cílem? Jak toho dosáhneme? Co bude potřeba změnit, co dělat jinak? Proč chceme změnu současného stavu? Pro koho to bude užitečné? Může přispět ke zlepšení komunikace mezi zaměstnanci, ke zefektivnění přípravy nových projektů. Další, téměř neomezené možnosti se nabízejí v souvislosti s již zmíněnými doprovodnými akcemi a celoživotním vzděláváním. Prostoru pro využití kritického myšlení v knihovnictví je víc než dost.

Je zde však jeden problém, který nadšení několika jedinců pro využití kritického myšlení v knihovnictví limituje a tím je absence kurzu kritického myšlení, který by se zaměřoval přímo na knihovny a knihovníky. Absolvovat kurzy RWCT je sice možné, ale efektivní aplikace dovedností získaných během kurzu na půdě knihovny je přinejmenším sporná. A k tomu, aby se kritické myšlení v knihovnách opravdu usídlilo, by takové kurzy mohly výrazně přispět.

LITERATURA :

- BLAŽKOVÁ, Božena. *Kritické myšlení neznamená kritiku, ale změnu úhlu pohledu*. Knihovnický zpravodaj Vysočina [online]. 2005, roč. 5, č. 1 [cit. 2006-04-12]. Dostupné z [www: <http://www.knihzdar.cz/kzv/2005-01/blazkova_kriticke_mysleni.htm>](http://www.knihzdar.cz/kzv/2005-01/blazkova_kriticke_mysleni.htm). ISSN 1213-8231.
- BLAŽKOVÁ, Božena. *Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení*. Ikaros: elektronický časopis o informační společnosti [online]. 2005, roč. 9, č. 11 [cit. 2006-04-02]. Dostupný z [www: <http://www.ikaros.cz/Clanek.asp?ID=200510007>](http://www.ikaros.cz/Clanek.asp?ID=200510007).
- KOMÍNOVÁ, Eva. *Co by měly děti vědět o informacích a učení. Poznatky z tvůrčí dílny*. U NÁS. Dostupné z [www: <http://unas.svkhk.cz/pdf_archiv/0187.pdf>](http://unas.svkhk.cz/pdf_archiv/0187.pdf).
- STANÍKOVÁ, Marta. *Nenič si své chytré tělo*. U NÁS. Dostupné z [www: <http://unas.svkhk.cz/pdf_archiv/0241.pdf>](http://unas.svkhk.cz/pdf_archiv/0241.pdf).
- CLOOSTER, David. *What is Critical Thinking?* [online]. c2005 [cit. 2006-04-12]. Dostupné z [www: <http://ct-net.net/files/712/article_on_ct_revised.pdf>](http://ct-net.net/files/712/article_on_ct_revised.pdf).
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana. *Výchova ku kritickému myšlení – teória a prax*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 1995. ISBN 80-85756-18-8.
- *Kritické myšlení o. s.* [online]. [cit. 2006-04-12]. Dostupné z [www: <http://www.kritickemysleni.cz>](http://www.kritickemysleni.cz).
- *Reading and Writing for Critical Thinking* [online]. c2005 [cit. 2006-04-12]. Dostupné z [www: <http://ct-net.net>](http://ct-net.net).

Terminologický slovník v tištěné a zároveň v elektronické podobě

Na světě knihy v květnu 2006 se poprvé objevily výtisky nového terminologického výkladového slovníku z našeho oboru s názvem **Informační věda a knihovnictví**. (Výkladový slovník české terminologie z oblasti informační vědy a knihovnictví: výběr hesel v databázi TDKIV / Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Národní knihovna ČR – Knihovnický institut. 1. vyd. Praha, 2006. 161 s. + CD-ROM dočasně připevněný na vnitřní stranu spodní desky vazby: Informační věda a knihovnictví: výkladový slovník: elektronická interaktivní verze / Jiří Jiráč aj. Dostupný též na: <http://vydavatelstvi.vscht.cz>)

Pokud jde o obsahové zaměření této významné příručky, vyšlo se při jejím koncipování z klasického okruhu knihovnických a knihovědných termínů s pokusem zahrnout i termíny nejnovější, které jsou spojeny s aplikací informačních technologií v knihovnictví a dále spjaté s mezinárodními doporučeními pro knihovnictví a jejich překladem do češtiny.

Na výběru termínů a poté na tvorbě hesel podle zpracované metodiky se podílely desítky odborníků z knihovnictví. Z nich někteří provedli výběr termínů a zároveň vytvářeli hesla příslušející danému tematickému okruhu, někteří provedli výběr termínů, jiní pak pouze zpracování hesel, další pak posuzovali jejich výslednou práci jako lektori hesel a další se stali členy poměrně velké redakční rady. Ta rozhodovala nejen o koncepci, předložené metodice, ale i o jednotlivých heslech a v nich obsažených výkladech. Na nesnadném řízení takto rozsáhlého kolektivu interních i externích pracovníků se podíleli J. Schwarz, J. Burgetová a M. Ressler. Bez široké spolupráce nebylo jinak

možné splnit stanovený úkol v nesmírně krátké době, jak požadoval přijatý grant.

Jako jedna z autorek mohu konstatovat, že veškerá náročná činnost, která jediné vede ke kvalitnímu výsledku, se uskutečnila v časově napjatém, protože velmi krátkém období, kdy navíc v Národní knihovně ČR neexistovalo s předstihem pracoviště, které by zajistilo např. nezbytné excerpcce termínů a jejich pojetí z domácí primární odborné literatury. Velmi často se proto pracovalo při dokladování zdrojů s prameny sekundárními, tj. jinými terminologickými slovníky a normami, domácí a častěji zahraniční proveniencí. Navíc většina účastníků neměla s vytvářením terminologie větší zkušenosti.

Nicméně bych chtěla zdůraznit, že přes všechny nepříznivé okolnosti je výsledek přiměřený a hlavně po dlouhé době u nás vznikl velmi potřebný terminologický slovník z našeho oboru. Od roku 2003 byl přístupný nejprve jen v databázové podobě na webových stránkách Národní knihovny ČR a je tam dosud. Letos se navíc dostává zájemcům do rukou také v potřebné tištěné podobě. Tomuto počínu gratuluji, neboť jak známo konec tištěné knihy jako takové nastal a do budoucna ani nenastane. Pro okamžité a rychlé vyhledání termínu z jádra oboru knihovnictví a informační vědy bez nutnosti použít počítače je tištěná publikace nenahraditelná.

Publikace zaznamenává terminologii našeho oboru v jeho zlomovém vývojovém období od manuálního knihovnictví ke knihovnictví v podmínkách mohutného rozmachu informačních technologií. S tím souvisí i skutečnost běžná také v jiných podobných slovní-

cích, že totiž ani ten náš není v daném vymezení sto procentně úplný a že některé nové a přitom základní termíny budeme ve slovníku marně hledat.

Vydání slovníku odpovídá současným vydavatelským tendencím. K tištěné publikaci s výběrem 1460 hesel je totiž přiložen CD ROM. Ten obsahuje 2800 hesel z databáze Národní knihovny ČR ve stavu k 15. 12. 2005. Přístup k heslům je zajištěn prostřednictvím řady rejstříků a seznamů, konkrétně je to: rejstřík hesel český, rejstřík hesel anglický, seznam tematických tříd, seznam autorů a lektorů a seznam zkratk. Tato elektronická verze umožňuje provádět plno-textové vyhledávání ve velmi výrazné úpravě a přitom se lze dostat k dalším 1400 termínům. Celkem je tedy interaktivně přístupno 4200 termínů. Elektronická verze na CD ROM navíc obsahuje grafické zobrazení souvislostí mezi jednotlivými termíny, a to dokonce

ve třech stupních. Např. *anagram* v I. stupni má vztah na kryptogram a kryptoným, zároveň i na pseudonym. Ve druhém stupni je pak pseudonym rozpracován na řadu jeho druhů i velmi příbuzných jevů, např. od alonymu, aristonymu atd. přes bibliografickou identitu, fiktoným atd. až ke slovníku pseudonymů. Ve třetím stupni je dříve abecedně seřazená řada pseudonymů utříděna na fiktonymy, grafonymy a je připojena bibliografická identita.

V CD ROM se velmi dobře vyhledává příslušný termín s celým heslovým odstavcem i např. přes odkazy se zestručněným heslovým odstavcem.

Hesla jsou podrobně rozpracována, obsahují kromě výkladu termínu anglické ekvivalenty, odkaz na příbuzné termíny, české ekvivalenty, pokud k danému termínu existují, třídu, do níž daný termín tematicky patří, literaturu, která byla použita při zpracování ce-

lého hesla, a též jméno autora hesla a jeho lektora. Rozsah hesel je v TDKIV na webových stránkách Národní knihovny ČR obdobný. Používání CD ROM je uživatelsky velmi přívětivé.

Souvisí nesporně s tím, že elektronická publikace vznikla jako součást *Transformačních rozvojových programů MŠMT ČR na rok 2006 – projekt č. 432 Integrovaný systém elektronických studijních opor VŠCHT Praha*.

Přes toto celkově kladné hodnocení tištěné příručky a její elektronické verze mám i drobné připomínky k vydavatelské úpravě tištěné knihy. Nemohu se smířit s tím, že hlavním vydavatelem, tj. uvedeným na prvním místě na titulní stránce, není Národní knihovna ČR.

V úvodní části postrádám jmenovitě uvedení členů redakční rady. Na vazbě se mi nelíbí okrášení kom-

paktního disku termíny spíše archaickými či nevýznamnými. Proč tam nemohlo být něco z termínů jako „bibliografická databáze“, „řešerše“, „digitalizace rukopisů“, „informační průmysl“, „selekční jazyk“, „soubor autorit“, „artotéka“, „kancionál“, „deskriptor“, „souborný katalog“ apod. Také písmo na vazbě je málo výrazné, což je na škodu při propagaci knihy.

Trochu mě mrzí, že v názvu tištěné i elektronické publikace je knihovnictví až na druhém místě. Důvodům rozumím, ale podle mého názoru by obrácené pořadí jasněji vyjadřovalo, že jádrem slovníku je knihovnictví v souvislosti s informační vědou.

Přes tyto připomínky jsem přesvědčena, že odborná veřejnost dostává do rukou užitečnou příručku na velmi dobré úrovni odborné i technické.

HANA VODIČKOVÁ

Centrum celoživotního vzdělávání s knihovnou manželů Tomanových v Rožmitále pod Třemšínem

Slavnostního otevření nově rekonstruovaného Centra v budově vedle radnice se dočkala rožmitálská a knihovnická veřejnost 4. září 2006. Centrum se začalo budovat na jaře. Přestavba a vybavení stály téměř 18 milionů Kč. Město obdrželo dotaci 14,4 milionu Kč z Evropské unie (SROP), 1,4 milionu Kč poskytlo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR a zbylé dva miliony Kč pocházely z vlastních zdrojů města Rožmitálu pod Třemšínem.

Slavnostní otevření se uskutečnilo 31. 8. 2006 za účasti všech, kteří se podíleli na jeho návrzích, realizaci a uvedení do provozu. Slavnost-

ního zahájení se zúčastnil starosta ing. Josef Vondrášek, jenž poděkoval všem, kteří společným úsilím dosáhli optimálního výsledku. Nezapomněl ani na pracovnice knihovny, které ve velice krátké době knihovnu přestěhovaly. Poté přestříhla pásku poslankyně za ODS JUDr. Eva Dundáčková a pak už nic nebránilo tomu, aby si všichni zúčastnění prohlédli nové prostory, kterými je provedla vedoucí knihovny Dana Petrášková. A bylo se na co dívat. Vybavení naplňuje moderní pojetí knihovny a dává dosta-



tek prostoru uživatelům pro jejich všestranné poučení i zábavu.

Centrum celoživotního vzdělávání poskytuje vzdělávací a informační služby, kvalifikační a rekvalifikační kurzy i programy sociální integrace.

Městská knihovna manželů Tomanových získala nové prostory pro absenční a prezenční půjčování knih, prostory, kde jsou umístěny PC s elektronickým katalogem a přístupem na internet, oddělení pro dětské čtenáře.



V budově je informační centrum, počítačová učebna je vybavena osmi PC a účelně zařízené prostory pro regionální funkce poskytované sedmnácti obecním knihovnám regionu.

K dispozici je Středisko sociální integrace – velký školící sál se 40 místy, projektorem a notebookem, dále Středisko politiky zaměstnanosti – malý školící sál s 15 místy a opět projektorem i notebookem a nakonec Středisko vzdělávání – školící sál pro mládež se 30 místy, televizorem, videem a domácím kinem.

LADISLAVA CUKROVÁ (cukrova@svkkl.cz)



Foto autorka článku

Současná situace

K 30. 6. 2004 byly v České republice v provozu tři autobusy převážející knihy a 31. 8. 2004 se uskutečnilo slavnostní uvedení čtvrté velmi moderní pojízdné knihovny. Tři bibliobusy vlastní Městská knihovna v Praze (jeden je z roku 1990, druhý z roku 1996, třetí z roku 2004), čtvrtý Knihovna města Plzně. Důvody, které vedou zřizovatele knihoven k opětovnému zavádění bibliobusů na scénu, se však změnily. Například MKP zakoupila novou pojízdnou knihovnu speciálně pro oblast pražského Karlína, kde od katastrofálních povodní z roku 2002 chyběla pobočka knihovny. Od září 2002 (po povodních) stál bibliobus vždy každou středu od 13.00 do 18.00 hodin v Peckově ulici. Pojízdná knihovna určená pro Karlín byla slavnostně předvedena 17. 4. 2004, uvedena do provozu 31. 8. 2004. Je prototypem vyrobeným na míru společností KOMERSIA AUTO, s.r.o., a vznikla využitím podvozku nákladního auta, čímž spojuje dvě obrovské výhody: je prostornější a levnější. Kabina řidiče a hlavní prostor jsou vzhledem k účelu vozidla spojeny. Podvozek pojízdné knihovny je značky IVECO, a to zejména proto, že byl mnohem levnější a vhodnější, než podvozky KAROSA, na kterých jsou umístěny zbývající dva bibliobusy.

Palčivým problémem, který obsluha bibliobusů musí řešit, jsou neukáznění řidiči, kteří vůbec nerespektují dopravní značky a parkují na místech vyhrazených pro bibliobusy.

Budoucnost?

D6 – Zabezpečení příležitostné doplňkové dopravní obslužnosti území provozem vlastního mikrobusu či autobusu – tak se jmenuje projekt, který byl v roce 2002 navržen mikroregionem Jesenicko s cílem zlepšit dopravní obslužnost hlavně menších a odlehlejších sídel. Autobus by byl využíván jako přibližovací prostředek k místům odjezdu pravidelných linek, dále na objednávku pro různé kulturní a sportovní akce, pro školy a mládež a pro různé další zájezdy.

V oblasti kultury se pak otevřela možnost zavedení pojízdné knihovny, případně půjčování video a audiokazet na objednávku.

Prostředky na nákup autobusu či mikrobusu by mohly být získány z grantů Evropské unie. Projekt je stále zahrnut do katalogu v budoucnosti realizovatelných projektů, nyní byl však pozastaven, protože obslužnost obcí tohoto mikroregionu se výrazně zlepšila, navíc v Jesenici je menší kamenná knihovna a v dalších obcích v okolí momentálně funguje několik knihoven při obecních úřadech.

Je těžké předpovídat, jak to s mobilními knihovnamí na našem území bude dál, kam bude směřovat vývoj, zda se jejich služby a působnost budou rozrůstat nebo naopak. Pravdou však zůstává, že u nás se bibliobusy netěší zdaleka takové přízni a oblíbenosti jako v jiných státech vyspělého i rozvojového světa. A že myšlenka mobilního knihovnictví jako alternativy či doplňku knihovnictví klasického, není mezi širokou veřejností téměř vůbec známá.

Náklady na provoz pojízdné knihovny

Pod náklady na provoz pojízdné knihovny se rozumí veškeré investice a výdaje týkající se bibliobusů. Základní a největší investicí je samotný nákup dopravního prostředku. Standardně vybavený bibliobus se dá pořídit za 5 000 000 Kč, samozřejmě bez výpočetní techniky a napojení na internet. Další investicí je tedy nákup výpočetní techniky (tři počítače pro čtenáře, jeden pro knihovníky, jedna multifunkční tiskárna a napojení na internet), který odhadem může představovat částku 120 000 Kč.

Velmi důležité jsou ale i provozní náklady, které zahrnují spotřebu paliva (průměrně asi 20 litrů na 100 km, přičemž 1 litr stojí kolem 26 Kč), když budeme počítat, že pojízdná knihovna ujede měsíčně přibližně 300 km, pouze prostředky na naftu budou činit 1 560 Kč. Dále náklady na údržbu autobusu a jeho vybavení (mytí, nutné opravy, technické kontroly, letní a zimní obutí pneumatik, spravování počítačů

základní investice		pravidelné měsíční náklady					celkem	
pořizovací cena	vybavení a výpočetní technika	parkování a garážování	provozní náklady	úklid	mzdy	akvizice	měsíční náklady	náklady celkem
5 000 000	120 000	20 000	20 000	2 500	30 000	15 000	87 500 Kč	5 207 500 Kč

TAB 1: Celkový odhad základních investic a pravidelných měsíčních nákladů.

a připojení na internet), měsíčně představují kolem 15 000 Kč. Vnitřní úklid může měsíčně stát asi 2 500 Kč, garážování (pokud vycházíme z komerčních cen za stání) činí přibližně 20 000 Kč měsíčně, mzdové náklady na jednoho řidiče a jednoho knihovníka na plný úvazek představují asi 30 000 Kč měsíčně. Svůj odhad shrnuji do přehledné tabulky (Tab 1).

Výhody a nevýhody kamenných knihoven

Kamenné knihovny mají poměrně vysoké základní investice, koupě či pronájem a následná přestavba nebo dokonce výstavba zcela nové knihovny je velice nákladnou investicí, naopak vlastní provozní náklady jsou neporovnatelně nižší než u pojízdných knihoven. Například spotřeba energií a mzdové náklady jsou u pojízdných knihoven nepoměrně vyšší, eventuální snížení mzdových nákladů by bylo možné za předpokladu, že by každou mobilní jednotku obsluhoval pouze jeden pracovník, řidič a knihovník v jedné osobě, jak je to běžné v USA, Austrálii a dalších oblastech. Samozřejmě, že je nutné počítat s tím, že pojízdné knihovny mají svou základnu (sklad), kde je také nezbytná pracovní síla. Tuto skutečnost je možné řešit dvěma způsoby: buď má sklad své vlastní zaměstnance, nebo má pojízdná knihovna zavírací den, ve kterém pracují knihovníci a řidiči z bibliobusů ve skladu. Náklady na úklid a akvizici jsou u kamenných a mobilních knihoven

naprosto srovnatelné. Všechna zmíněná fakta sumarizuje následující tabulka (Tab 2).

Služby stálých kamenných knihoven vyhledává mnohem více čtenářů než služby knihoven pojízdných. Tento fakt je dán jednak otvírací dobou, kamenné knihovny jsou čtenářům k dispozici častěji a déle, o čemž svědčí počet provozních dnů. Dalším důvodem je to, že čtenáři v České republice nejsou na mobilní knihovny zvyklí, mnozí ani nevědí, že u jejich domu stává pojízdná knihovna, nebo co je to bibliobus. A pokud o existenci knihovny vědí, často netuší, kdy, kde, jak často a jak dlouho knihovna zastavuje a poskytuje čtenářům své služby. Přitom pro staré občany či malé děti je pojízdné knihovnictví východiskem, nemusí cestovat za četbou, knihy přijedou za nimi. Posledním důvodem menšího zájmu o pojízdné knihovny je fakt, že pojízdné knihovny v ČR odjíždějí ze stanovišť nejpozději v 18.00 hodin, což je pro zaměstnané lidi dost brzy.

MARTINA ROTTOVÁ (martina.rottova@centrum.cz)
Pokračování přístě

POZNÁMKA:

- 1 Energie zahrnují elektřinu, vodu, plyn, u pojízdných knihoven navíc pohonné hmoty a servis.
- 2 Městská knihovna Praha. Neautomatizovaná pobočka v r. 2003: celkem do 31. 12. 2003. Praha: Městská knihovna Praha, 2004.

TAB 2: Porovnání ročních nákladů u kamenných a pojízdných knihoven za rok 2003.²

pobočka	počet čtenářů	nájemné (parkování)	energie ¹	úklid	mzdy (knihovníků, řidičů)	akvizice	náklady celkem	náklady na jednoho čtenáře
Hostivař Zahradní	1 457	79 830	44 200	28 791	470 383	165 463	788 667 Kč	541 Kč
Město	1 619	100 620	48 000	23 992	587 979	233 124	993 715 Kč	614 Kč
Skalka	1 931	699 588	84 000	33 589	587 979	199 683	1 604 839 Kč	831 Kč
Bibliobusy	1 324	37 454	240 007	28 791	999 564	188 295	1 494 111 Kč	1 128 Kč

Co venkovské knihovny umějí a mohou

Seminář sekce veřejných knihoven SKIP podruhé

Co je knihovna pro naši obec – nezbytná nutnost, nebo zbytečný přepych? Otázka, která se v průběhu času objeví na jednání každého zastupitelstva v malé obci.

V posledních letech mnohé knihovny již daly zásadní odpověď na tuto otázku, a tak svému zastupitelstvu usnadnily rozhodování. Mnohdy se ukázalo, že investice do této často nenápadné organizace se mnohanásobně vrací.



V obcích, kde dochází k rušení základních škol, kde se kultura stává vzácností, protože její dovoz je nákladný a dojíždění za ní nedostupné, zůstávají veřejné knihovny pro občany „nezaměnitelným záchranným bodem“. Nalézají zde nejen potřebné technické vymoženosti, ale taky vzájemný kontakt a komunikaci s ostatními lidmi.

Knihovny, které byly oceněny v soutěži **Knihovna roku**, jsou jasným potvrzením výše uvedených faktů. Pravdou zůstává, že tyto knihovny jsou nadstandardní. Jejich hlavní devizou jsou lidé – **knihovníci**. Již sedm let počátkem září objíždí komise jmenovaná ministrem kultury nominované knihovny a vybírá tu nejlepší. Volba je to nesnadná. Každá z nominovaných knihoven je něčím zajímavá a může poskytnout inspiraci těm dalším.

Při hodnocení knihoven v jednotlivých částech republiky se také projevila míra spolupráce knihoven v regionu. Většina nominovaných měla velmi dobrou zkušenost s poskytováním „regionálních služeb“ a úzké kontakty na „pověřené knihovny“.

Touha knihovníků – mít prostor k předání

zkušeností a navázání vzájemných kontaktů – stála u zrodu myšlenky uspořádat setkání knihovníků neprofesionálních knihoven. První zkušební pokus proběhl v loňském roce v Sedlnicích (okres Nový Jičín). Pod patronací sekce veřejných knihoven, severomoravské regionální organizace SKIP a Městské knihovny v Novém Jičíně se uskutečnil seminář **Co venkovské knihovny umějí a mohou**.

Na setkání byly pozvané všechny knihovny nominované v uplynulých letech do ústředního kola soutěže, tj. vítězné knihovny jednotlivých krajů. Program byl rozdělen do několika bloků – odborný, poznávací i relaxační.

V červnu tohoto roku se uskutečnilo druhé setkání, tentokrát v severních Čechách. Hostitelskou knihovnou byla Knihovna roku 2004 – Místní knihovna v Kostomlatech pod Milešovkou. Akce se uskutečnila díky grantové pomoci Ministerstva kultury ČR a za přispění sekce veřejných knihoven Svazu knihovníků a informačních pracovníků, Regionu č. 06 SKIP (Děčín, Litoměřice, Teplice, Ústí nad Labem), Regionální knihovny v Teplicích, Knihovny Regionálního muzea v Teplicích a Obecního úřadu v Kostomlatech p. M.

Hlavními organizátory byli kostomlatští knihovníci manželé Bláhovi. Zkušení organizátoři, účastníci mnoha akcí, které jsou v celé republice v rámci knihovnického spolku pořádány.

Již v Sedlnicích nesměle zazněla myšlenka, že pořadatelem dalšího setkání by měla být vždy vítězná Knihovna roku. Proto také přijela sbírat zkušenosti a nápady paní Jaroslava Hájková – knihovnice Obecní knihovny v Havlíčkově Borové (Knihovna roku 2005).

Program letošního setkání začal v Regionální knihovně v Teplicích, kde účastníky přivítal spolu s ředitelkou PhDr. Ivanou Sluněčkovou i primátor města Teplice senátor Jaroslav Kubera. Poděkoval knihovníkům za jejich záslužnou práci, popřál jim příjemný pobyt

a řekl, že doufá, že seminář přispěje k lepšímu poznání regionu a pomůže k jeho propagaci.

Následovala procházka Teplicemi, návštěva lázeňské budovy Beethoven, prohlídka Knihovny Regionálního muzea (kde PhDr. Jana Michlová poodhalila tajemství Oněginovy Taťány) – vše zakončeno vernisáží výstavy **Procházka historií dvou lázní – Teplice a Bad Gottleuba**.

Druhý den probíhal v Kostomlatech pod Milešovkou – po přivítání účastníků paní starostkou Mgr. Evou Krejskovou a milým vystoupením dětí ze základní školy – byl věnován odbornému programu. Knihovníci se zamýšleli nad budoucností knihoven v malých obcích, zaměřili se na komunitní roli knihoven a zvažili, zda výkon „regionálních funkcí“ pro ně znamená pomoc či omezování. Hovořilo se o soutěži **Knihovna roku** a svou knihovnu přiblížila také paní Jaroslava Hájková z Havlíčkovy Borové. Po odpolední procházce obcí se knihovníci přesunuli do kostomlatské knihovny. Tady si mohli prohlédnout kroniky a pohovořit o její bohaté a zajímavé činnosti. Překvapením byla i krátká návštěva hejtmána Ústeckého kraje Ing. Jiřího Šulce.

Příjemný den plný zážitků byl zakončen zajímavým vyprávěním o Českém středohoří nad knihou **Kde se země zapomněla**. O pozoruhodných kouzlech tohoto regionu hovořil její autor Zdeněk Kalík a své vyprávění dokumentoval skvělými fotografiemi svého bratra.

Poslední den byl věnován krásám Českého středohoří. Putování po známých místech – Muzeum granátu v Třebenicích (kde bylo možno obdivovat šperky z českého granátu, které věnoval J. W. Goethe své mladičké lásce Ulrice von Lewetzow), Stadice (pomník Přemysla Oráče), Dubice (nádherný pohled na Českou bránu – „Porta Bohemica“ a řeku Labe).



Účastníci setkání se domů vraceli bohatší o zajímavé náměty pro svou další knihovnickou práci a hlavně o příjemné zjištění – že Ústecko není jen krajem průmyslu a pochybných elementů, ale že je to nádherná krajina plná báječných lidí a že stojí za to se sem vracet.

Nová přátelství je třeba utužovat, a tak se všichni těší na příští rok, kdy se sejdou v Havlíčkově Borové.

DANIELA WIMMEROVÁ (wimmerova@knih-ck.cz)

Foto MIROSLAV BLÁHA

JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ

Rubriku připravujeme ve spolupráci s Jednotou tlumočnicků a překladatelů, tituly do ní vybíráme z nabídky nakladatelů.

ARON, Lewis [ejron, ljúis]: *Setkání myslí. Vzájemnost v psychoanalýze*
BUCKLEYOVÁ, Veronica [baklejová, verounika]: *Královna Kristýna*
COETZEE, John M. [kútzi, džon em]: *Život a doba Michaela K.*
GRANDOVÁ, Sue [grandová, sjú]: *Ozvěny zla*
HIGGS, Robert [higs, roubri]: *Politická ekonomie strachu*
OSBORNE, Richard [osbourn, ričrd]: *Filozofie. Seznamte se...*
REICHHOLF, Josef [rajchhoff, jozef]: *Savci*
RICHARSON, Matthew [ričrdson, metjú]: *Knihy světových prvenství*
WALLER, Robert James [wolr, roubri džejms]: *Tango na pláních*
YEADON, David [jíd, dejvid]: *Čtyři ročních období v Basilcatě*

Příležitost pro hudební oddělení veřejných knihoven



Na českém trhu se objevil nový počítačový produkt, který by mohl potěšit ta hudební oddělení veřejných knihoven, která nemají fond hudebnin.

CD SHEET MUSIC je elektronická sbírka notového materiálu světových skladatelů obsahující skladby vydané před rokem 1923 (public domain edition). Nabízí nejen repertoár pro individuální nástroje, ale i orchestrální partitury, komorní, sborové a vokální skladby. Jednotlivé tituly jsou koncipovány tak, že obsahují buď kompletní soubor prací jednoho skladatele (např. Fryderyk Chopin: *Complete Works for Solo Piano*), nebo nejdůležitější mistrovská díla v dané kategorii (např. *Soprano Arias: The Ultimate Collection*). Základním obsahovým zdrojem je encyklopedie *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*.

CD ROM funguje pod operačními systémy Windows 95/98 nebo ME, Windows NT 4.0 nebo 2000. Soubory jsou v PDF formátu. Doporučený Adobe Acrobat Reader 4.0 je součástí každého CD. Jednou nainstalovaný program platí pro všechny tituly. CD se spouští automaticky. Doporučené rozlišení je 1024x768 a vyšší. Doporučené nastavení tiskárny 300 dpi. Tisk je kvalitní, závislý ovšem na typu tiskárny a používaném papíru.

CD SHEET MUSIC mohou být používány pouze na jednom počítači (tzv. single-user licence). Licence umožňuje vytisknout jakýkoli

počet kopií souborů pro osobní potřebu. Knihovněm je povoleno půjčovat CD svým uživatelům domů. Nesmí si však zhotovit kopii, kterou by používaly v době, kdy je CD půjčeno.

Na první straně každé vtištěné skladby je logo. To nesmí být odstraňováno ani pozměňováno. Není dovoleno kopírovat CD ani jednotlivé soubory do dalších počítačů, případně je pronajímat nebo prodávat. Rovněž je zakázáno prodávat tištěné kopie. Pro ty, kteří potřebují potvrzení, že používají legální kopie, je na každém CD k vtištění soubor (*festival.pdf*) obsahující toto potvrzení.

Výhradním distributorem CD SHEET MUSIC (www.cdsheetmusic.com) je americké vydavatelství The Theodore Presser Company (www.presser.com).

Zastoupení pro ČR má Pavel Prantl – PP production, Nad Ostrovem 7/1119, 147 00 Praha 4, tel: 241 430 538, fax: 241 431 639, <http://users.czn.cz/~prantl>, prantl@czn.cz.

Cena jednotlivých titulů nepřesahuje 500 Kč. Jedno CD obsahuje v průměru 1500 stran. Například Ludwig van Beethoven: *Complete Works for Piano* obsahuje všech 32 sonát, 7 koncertů, všechny bagately, ronda a variace.

S tituly z edice CD SHEET MUSIC se mohou zájemci blíže seznámit v hudebním oddělení Knihovny města Hradce Králové (kontakt hrda@knihovnahk.cz).

Do čísla přispěli >

■ Ing. Naděžda Andrejčíková – Cosmotron Bohemia, Hodonín ■ Mgr. Ladislava Cukrová – SVK v Kladně
 ■ Mgr. Marta Hejhálová Píšová – OBI, Praha ■ Ing. Libuše Hrdá – Knihovna města Hradce Králové
 ■ Mgr. Eva Novotná – Geografická knihovna PF UK, Praha ■ Mgr. Soňa Pokorná – Praha ■ BBus. Martina Rottová – ExxonMobil Business Support Center Czechia, s.r.o. ■ Ing. Radka Soukupová – Ministerstvo pro místní rozvoj ČR ■ Doc. PhDr. Rudolf Vlasák, CSc. – ÚISK FF UK, Praha ■ Dr. phil. Siegfried Ulbrecht – Slovanský ústav AV ČR, Praha ■ Daniela Wimmerová – MK v Českém Krumlově

Stručný přehled dějin a organizace německého knihovnictví*

1. část

1. Náčrt historie německého knihovnictví

Tak jako jinde v Evropě i v německy mluvících oblastech náležely první knihovny do majetku významných šlechticů (k největším patřily sbírky knih v Mnichově, Vídni, Berlíně a především Vévodská knihovna ve Wolfenbüttelu). V 17. století byla považována za jednu z nejvýznamnějších evropských knihoven. Tyto tzv. knížecí knihovny měly zpravidla pevný zaměstnanecký personál. Ve vedení byli většinou učenci nebo literáti, popřípadě i básníci (např. Lessing či Leibniz).

V 18. století se začala prosazovat myšlenka knihoven přístupných veřejnosti. Příkladem moderní vědecké knihovny pro veřejnost se stala univerzitní knihovna v Göttingenu, která byla založena v letech 1735–36. Vyznačovala se na tehdejší dobu moderní plánovitou akviziční politikou, která zahrnovala všechny vědní obory, měla vynikající katalog a dobrou správu.

Už během 18. století se exkluzivní dvorní knihovny začínaly postupně měnit na knihovny svým charakterem státní či zemské, i když toto označení získaly až později.

V německy mluvících oblastech patřily k nejvýznamnějším a největším Dvorní knihovna v Mnichově, která se díky sekularizaci stala v první polovině 19. století největší německou knihovnou, dále knihovny ve Vídni a Drážďanech a Královská knihovna v Berlíně, která později díky podpoře pruského státu převzala vedoucí roli.

Založení Německé říše v roce 1871 na německé knihovnictví nemělo bezprostřední vliv. Nepřineslo totiž zřízení vlastní národní knihovny, která by postupně získávala na významu, jak tomu bylo v jiných zemích, např. ve Francii či Anglii.

Prusko se pokoušelo kompenzovat absenci říšské knihovny alespoň tím, že významně podporovalo rozšiřování Královské knihovny

v Berlíně a pověřovalo ji registrací centrálních úkolů, nejprve ovšem jen v knihovnictví pruském.

Ve 20. století začaly německé knihovny více spolupracovat. Většina z nich poznala, že v době neustále rostoucí knižní produkce už nejsou schopny kompletně zajistit veškerou odbornou a vědeckou literaturu. V návaznosti na starší pruské plány byla přidělena jednotlivým univerzitním knihovnám určitá vědecká oblast, kterou měly zajišťovat v první řadě (tzv. *Sondersammelgebiete*).

Úkoly německé národní knihovny byly do 2. světové války v širokém rozsahu zajišťovány Pruskou státní knihovnou, aniž by se tím změnil její status jakožto knihovny pruské. Funkce národní knihovny zčásti převzala také Deutsche Bücherei v Lipsku, založená roku 1912 z iniciativy knižního obchodu. Tato knihovna vydávala bibliografii všech nových knižních vydání v Německu, a tím se stala centrem německé národní bibliografie.

Konec 2. světové války znamenal zároveň konec Pruské státní knihovny jakožto centra německého vědeckého knihovnictví. V západním Německu neměla dlouho žádného nástupce. Tak jako před rokem 1933 i nyní byly za kulturní politiku, a tím i knihovnictví odpovědné jednotlivé spolkové země.

Fondy Pruské státní knihovny, které připadly Západnímu Německu, byly uloženy hlavně v Západoněmecké knihovně v Marburku. V roce 1962 byly fondy převedeny do nadace Pruské kulturní dědictví. Za hlavní sídlo knihovny byl určen Berlín a koncem roku 1978 byla knihovna oficiálně otevřena pod názvem Státní knihovna – Pruské kulturní dědictví.

Pro systematický nákup a bibliografické zpracování titulů byla založena již v roce 1946 ve Frankfurtu Německá knihovna, která se měla stát paralelou lipské Deutsche Bücherei.

Obě instituce plnily v tzv. staré spolkové republice funkci národní knihovny.

2. Zřizovatelé knihoven v Německu

Každá knihovna má svého zřizovatele, v jehož vlastnictví se nachází a od kterého získává potřebné finance na provoz.

Veřejní zřizovatelé knihoven:

Spolková republika jako celek, jednotlivé spolkové země, okresy, města a obce.

- *Spolková republika jako celek* podporuje Německou knihovnu, dále Knihovnu německého spolkového sněmu, knihovny spolkových úřadů atd.
- *Jednotlivé země* podporují státní knihovny na svém území, především zemské a státní knihovny, univerzitní a fakultní knihovny, knihovny zemských sněmů atd.
- Společnou finanční podporu od spolkové republiky a jednotlivých zemí dostávají např. výzkumné ústavy jako Max-Planck-Gesellschaft.
- Komunální zřizovatelé knihoven jsou okresy a obce. *Okresy* podporují ústřední okresní knihovny anebo vlastní pojízdné knihovny, které zásobují menší obce literaturou.
- Jednotlivé *obce* mají městské a obecní knihovny, které tvoří tak jako zde většinu veřejných knihoven.

Veřejně právní osoby a nadace jako zřizovatelé knihoven:

Např. průmyslové a obchodní komory a církve, *nadace veřejného práva* jako např. nadace Pruské kulturní dědictví v Berlíně, která je zřizovatelem Státní knihovny v Berlíně.

Privátní zřizovatelé knihoven:

Buď soukromé právní společnosti, nadace nebo soukromé osoby.

Spolky (kulturní, profesní spolky, odbory ad.) jsou zřizovateli vědeckých odborných knihoven. Mohou to být i *velké podniky*, které vedle odborné literatury potřebují i literaturu vědeckou pro vlastní výzkumné účely.

3. Typy knihoven v Německu

V rámci základního dělení na *veřejné a vědecké knihovny* existují různé typy.

Vědecké knihovny můžeme rozdělit podle jejich hlavního zaměření do čtyř skupin:

- a. *národní*, tj. *nadregionální*
- b. *regionální* (země, okres, město)
- c. *univerzitní* nebo *fakultní*
- d. zaměřené na *literaturu určitého oboru* nebo *speciální oblasti*

Veřejné knihovny jsou určeny pro *obec, městskou část, město* nebo *okres*.

Ve větších městech existuje – stejně jako v ČR – městský knihovní systém s jednou ústřední knihovnou a několika pobočkami a pojízdnými knihovnami. Kromě toho existují ještě i speciální formy jako knihovny pro mládež, hudební knihovny, nemocniční knihovny a knihovny pro slepce.

KNIHOVNY NÁRODNÍHO VÝZNAMU

V Německu neexistuje národní knihovna jako např. v Rakousku, v USA nebo v ČR. Příčinou je historický vývoj Německa, které bylo nejprve rozdělené a poté se utvářelo ve federální soustátí, v němž se struktura institucí jednotlivých zemí liší. Proto funkci národní knihovny plní několik větších knihoven společně.

(I) Univerzální knihovny národního významu: Německá knihovna (Die Deutsche Bibliothek)

Tato instituce se zabývá shromažďováním a dokumentací národního písemnictví.

Vznikla spojením *Deutsche Bücherei* v Lipsku, *Deutsche Bibliothek* ve Frankfurtu nad Mohanem a *Německého hudebního archivu* po sjednocení Německa v roce 1990.

Další úkol národní knihovny – tedy získávání významných zahraničních titulů a zpřístupnění katalogů či databází starších vydání domácí i zahraniční literatury – plní několik dalších knihoven. Nejdůležitějšími jsou *Státní knihovna v Berlíně* a *Bavorská státní knihovna v Mnichově*.

Již zmíněná Státní knihovna v Berlíně – Pruské kulturní dědictví vznikla po sjednocení v roce 1992 spojením *Státní knihovny Pruského kulturního dědictví* v západním Berlíně a *Německé státní knihovny* ve východním Berlíně.

(II) Odborné knihovny národního významu (Ústřední odborné knihovny), které shromažďují informace z aplikované vědy:

- **Technická informační knihovna v Hannoveru**
- **Německá ústřední knihovna lékařské literatury v Kolíně**
- **Německá ústřední knihovna hospodářských věd v Kielu**
- **Německá ústřední knihovna zemědělských věd v Bonnu**

REGIONÁLNÍ KNIHOVNY

Tímto pojmem rozumíme knihovny, které slouží pouze nebo převážně regionálním potřebám. Jsou typické pro Německo rozdělené na spolkové země a jejich části. Mimo Německa je tento typ rozšířen relativně málo.

Dělíme je na: **zemské knihovny** a **vědecké městské knihovny**.

Kromě označení „zemská knihovna“ existuje i název *státní knihovna* („Staatsbibliothek“, „Staatliche Bibliothek“), obě instituce jsou však totožné.

P O Z N Á M K A :

- Dr. Siegfried Ulbrecht, Slovanský ústav AV ČR, Valentinská 1, 110 00 Praha 1
- * Článek, vychází z publikací Hacker, R.: *Bibliothekarisches Grundwissen*. 7., neu bearbeitete Aufl. München: Saur, 2000 a Krieg, W.: *Einführung in die Bibliothekskunde*. 2. Aufl. besorgt v. R. Jung. Darmstadt: Wiss. Buchges., 1990.

KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA...

Jiří Hanák, redaktor Práva

...vzpomenou si vždy na knihovnu svého otce, venkovského učitele na moravském Slovácku. Obsahovala zhruba čtyři tisíce svazků a knihy nás vysloveně utlačovaly. Jeden pokoj ze třípokojového bytu byl totiž vyhrazen pouze knihovně, a to celkem šestičlennou rodinu dosti omezovalo. Ten útlak jsme však všichni snášeli radostně. Já měl to privilegium, že jsem v dětství v oné knihovně spával a každé ráno, když sluneční paprsek začal po knihovně bloudit, jsem se snažil přečíst nápis na hřbetech knih. Tím jsem získával znamenitý přehled, kde co je, a takto získaných znalostí jsem využíval při tajných výpravách do tohoto, jinak přísně střeženého otcova hájemství.

Otec byl čtenářem první generace a knihomolem. Měl mimořádné nároky jak na obsahovou kvalitu knih, tak na jejich vzhled. Objednával si je přímo v Praze. Když balík dorazil, zavřel se s ním a zřejmě holdoval jakýmsi tajemným knihomolským rituálům. Shledal-li jakoukoliv vadu, kterou by dnešní čtenář zřejmě ani nepostřehl, kniha nemilosrdně putovala do kamen. Teprve později ho racionální matka přesvědčila, že by snad bylo lepší takovou knihu věnovat místní vesnické knihovně. Myslím, že ji otec zásobil docela vydatně.

Lásku ke knihám jsem zdědil, velikost bytu mi však nedovoluje mít doma více než dva tisíce knih. Kupuji je však stále a nakládám s nimi jako kukačka se svými vejci. Po přečtení je hojně ukládám v bytech příbuzných na kratší či delší dobu. Donedávna jsem navštěvoval i místní veřejnou knihovnu, dnes už na to nemám čas.

Veřejné knihovny považuji za mimořádně prospěšné instituce. Zejména v dnešní době. Jsou důležitou obranou proti barbarizaci slova, jakou přináší elektronická média. Doufám a přeji si, aby papírová kniha tuto válku vyhrála.

Připravil JAN MEIER

Výzkum EuroBarometru na téma bezpečnější internet

Evropská unie věnuje stálou pozornost otázkám bezpečnějšího užívání internetu. S tímto cílem podporuje projekty, jejichž smyslem je zvýšit v členských státech EU povědomí o této problematice a také vytvořit tam horké linky, které pomáhají policii bojovat proti kriminalitě a ilegálnímu obsahu na internetu (zejména jde o postrašování dětské pornografie, propagace násilí, rasismu apod.). V České republice nedávno zahájil aktivitu v této oblasti projekt CzeSI, podporovaný EU (www.saferinternet.cz).

Důležitou součástí práce je získávání informací o používání internetu a zvyšování povědomí lidí o jeho rizicích. Tomu byl zasvěcen nedávny výzkum Eurobarometru provedený ve 25 členských státech EU, dvou přístupujících a dvou kandidátských zemích. Výzkum byl realizován na přelomu roku 2005/2006 a publikován v květnu 2006 ve spolupráci s projektem SAFT (www.saftonline.org). Shrnutí jeho výsledků předkládáme.



Hlavní výsledky

Polovina rodičů v Evropě, kteří prohlásili, že jejich ratolest mladší 17 let používá internet, považuje možný přístup ke škodlivému nebo ilegálnímu obsahu za vážný problém. Necelých dvacet procent (18 %) uvedlo, že jejich dítě již na internetu podobnou zkušenost učinilo.

Při srovnávání užívání internetu a mobilních telefonů respondenti předpokládali, že děti používají mobily méně než internet, přibližně třetina (36 %) z nich uvedla, že jejich dítě vlastní mobil. Ovšem na Kypru, v Řecku, Lotyšsku, Litvě, Česku, Itálii, Rakousku a Portugalsku jsou mobily rozšířenější nebo stejně rozšířené jako internet.

Existují rozdíly ve věkových skupinách: téměř všichni rodičové (87 %) děti ve věku 16 a 17 let uvádějí, že jejich dítě vlastní mobil a v této skupině je užívání mobilu a internetu stejně rozšířené. Velká většina mládeže (80 %) ve věku 14 a 15 let také vlastní mobil, jeho rozšíření je menší ve věkové skupině

mladších 12 let, ale pořád ještě téměř čtvrtina 8–9letých dětí (23 %) má vlastní mobil.

Šedesát procent rodičů, jejichž děti mají přístup k internetu, nestanovilo žádná pravidla pro jeho užívání. Mezi nejčastějšími omezeními zmiňovanými rodiči jsou: *nepovolovat přístup k určitým webovým stránkám* (55 %) a *kontrola času stráveného na internetu* (53 %). Méně používanými jsou pravidla typu *nedovolit dětem setkat se s někým, koho původně potkali na internetu* (35 %) a *nepovolovat stahování hudby a filmů* (19 %).

Téměř polovina rodičů (48 %) tvrdí, že používají filtrovací a blokovací nástroje a přibližně čtvrtina rodičů (24 %) sedí se svým dítětem, když je připojené k internetu. Toto opatření je častější u dětí mladších šesti let (69 %), jejichž rodiče deklarují, že s nimi sdávají pravidelně.

Dvě třetiny rodičů (66 %) v zemích EU věří, že jejich děti vědí, co dělat, pokud se dostanou na internetu do situace, kdy se necítí v pohodě. Naopak 44 % rodičů by rádo mělo víc informací, jak chránit své děti před ilegálním nebo škodlivým obsahem nebo kontakty. Existuje výrazný rozdíl mezi členskými státy EU, například v Dánsku je to 29 % rodičů, v Řecku 86 %. Toto přání je častější ve čtyřech přístupujících a kandidátských zemích (64 %).

Respondenti chtějí nejvíce informací o bezpečném užívání internetu od školských zařízení (36 %), poskytovatelů internetu (31 %) a médií (21 %). V průměru polovina občanů EU ví, kam nebo komu mohou hlásit nelegální internetový obsah (52 %). V patnácti „starých“ členských státech se úroveň povědomí podstatně zvýšila v porovnání s předchozím výzkumem. Na podzim 2003 sdělilo 41 % respondentů, že ví kam hlásit nelegální obsah. V nynějším výzkumu už to je 54 % respondentů, kteří žijí v deseti „starých“ členských zemích. Většina lidí uvádí policii jako místo, kam mohou hlásit ilegální obsah, který zhlédli na internetu (49 %).

Výzkum ukazuje rostoucí popularitu internetu, který používá téměř polovina Evropanů (49 %). V Nizozemí (85 %) a Švédsku (81 %) je jeho užívání nejrozšířenější. Nejpopulárnější je mezi studenty (91 % uživatelů). Starší lidé, důchodci a také lidé s nejnižším vzděláním používají internet nejméně (15 %).

Výsledky průzkumu jsou přístupné na http://europa.eu.int/information_society/activities/sip/euro_barometer/index_en.htm.

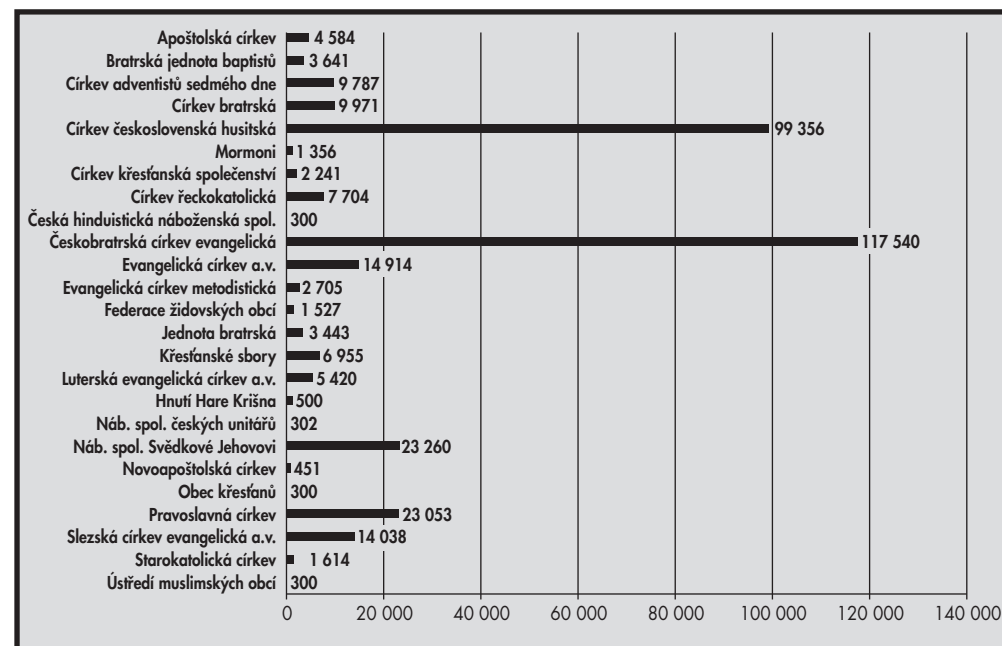
ZDENĚK ZÁLIŠ (zalis@602.cz)

Círky a náboženské společnosti v ČR a jejich knihovny

V České republice v současné době působí 26 církví a náboženských společností (dále jen CNS¹), které jsou oficiálně zaregistrovány na Ministerstvu kultury ČR.² Na základě sčítání obyvatelstva v roce 2001, popřípadě z evidencí jednotlivých CNS vyšlo najevo, že k oficiálně zaregistrovaným církvím a náboženským spo-

lečnostem se v současné době hlásí zhruba 3 104 180 věřících, tj. 30,3 % z celkového počtu obyvatel ČR. Z toho 2 748 918 obyvatel, čili 88,6 % věřících, cítí sounáležitost s římskokatolickou církví. Z následujícího grafu je patrné, kolik členů mají ostatní CNS:

Počet členů v jednotlivých CNS v ČR vyjma římských katolíků



V roce 2004 jsem v rámci diplomové práce provedla průzkum v knihovnách, případně v archívech jednotlivých CNS. Do průzkumu byly zahrnuty centrální, největší nebo často také jediné knihovny a archívy 21 CNS. Pět CNS z různých důvodů nemá adekvátní knihovnu ani archiv. Zpravidla na základě doporučení vedení jednotlivých CNS byly do průzkumu vybrány následující knihovny:

- **Apoštolská církev**
– Knihovna Vyšší odborné školy misijní a teologické
- **Bratrská jednota baptistů**

- Knihovna Mezinárodního baptistického teologického semináře
- **Církev adventistů sedmého dne**
– Knihovna Teologického semináře
- **Církev bratrská**
– Knihovna Evangelikálního teologického semináře
- **Církev československá husitská**
– Knihovna Ústředního archivu a muzea
- **Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů (Mormoni)**
– Knihovna pražského sboru
- **Církev Křesťanská společenství**
– nemá žádnou adekvátní knihovnu

- **Církev řeckokatolická**
– Archiv apoštolského exarchátu
- **Církev římskokatolická**
– Centrální katolická knihovna Katolické teologické fakulty UK
- **Česká hinduistická náboženská společnost**
– nemá žádnou knihovnu
- **Československá církev evangelická**
– Ústřední archiv ČCE
- **Evangelická církev augsburského vyznání**
– nemá žádnou knihovnu
- **Evangelická církev metodistická**
– Knihovna ústředí církve
- **Federace židovských obcí**
– Knihovna Židovského muzea v Praze
- **Jednota bratrská**
– Knihovna a archiv Jednoty bratrské
- **Křesťanské sbory**
– mají pouze malé knihovny v některých sborech
- **Luterská evangelická církev a.v.**
– nemá žádnou knihovnu
- **Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna**
– Bhaktivedanta Library
- **Náboženská společnost českých unitářů**
– Odborná ústřední knihovna
- **Náboženská společnost Svědkové Jehovovi**
– Knihovna ústředí NSSJ
- **Novoapoštolská církev v České republice**
– Archiv církve
- **Obec křesťanů v České republice**
– Knihovna sboru v Praze
- **Pravoslavná církev v českých zemích**
– Knihovna pravoslavné církve
- **Slezská evangelická církev augsburského vyznání**
– Knihovna ústředí SCEAV
- **Starokatolická církev**
– Starokatolická knihovna v Praze
- **Ústředí muslimských obcí**
– Knihovna Islámské nadace v Praze

Knihovny, v nichž byl průzkum prováděn, jsou velmi rozdílné co do velikosti, funkce a nabízených služeb a v rámci jednotlivých CNS je jim věnována různá míra pozornosti. Pouze dvě z nich výrazněji působí také mimo oblast své CNS a jsou shodou okolností jako jediné zaneseny v evidenci knihoven na Ministerstvu

kultury ČR.³ Jde o Knihovnu Židovského muzea v Praze a o Centrální katolickou knihovnu, která se v roce 2005 sloučila s knihovnou Katolické teologické fakulty UK.

V uvedených knihovnách a archivech pracuje dohromady 50 pracovníků, z nichž je více než polovina zaměstnána buď na částečný úvazek, nebo kromě práce v knihovně zastává ještě další funkce a knihovnickou činnost chápe často spíše jako součást administrativy. Z otázky týkající se vzdělanostní struktury personálu vyplynulo, že pouze pětina pracovníků vystudovala knihovnictví a příbuzné obory, přičemž za adekvátní vzdělání je považováno spíše vzdělání teologické. Vysokoškolské studium absolvovalo plných 72 % pracovníků. Poměrně často jsou knihovny spravovány dobrovolníky, jejichž práce není honorována. Někteří z nich žijí ve společenstvích, která jim za jejich služby poskytují například ubytování a stravu.

Fondy jednotlivých knihoven a archivů CNS jsou svou velikostí velmi různorodé.

Nad 100 000 knih vlastní jen Centrální katolická knihovna a Knihovna Židovského muzea, zatímco například knihovna pražského sboru Mormonů má zhruba 340–350 knih. Bhaktivedanta Library je s počtem 2800 vlastníkem největšího množství audiovizuálních dokumentů, kterých má dokonce několiknásobně více než knih. Některé knihovny zprostředkovávají přístup do elektronických databází a katalog čtyř knihoven je vystaven na internetu.⁵ Knihovny shromažďují zpravidla literaturu profilovanou na historii a filozofii jednotlivých CNS, ale většina z nich má ve svých fondech také dokumenty z oblasti společenských věd, jazykovědné materiály, přírodní vědy nebo beletrii. Některé z knihoven plní současně funkci archivu, například Odborná ústřední knihovna Náboženské společnosti českých unitářů či Knihovna ústředí Slezské církve evangelické a.v. Všechny knihovny zaznamenávají určitou výši ročních přírůstků a všechny nabízejí svým uživatelům volný nebo částečný přístup k fondům.

Celkem 67 % knihoven nabízí své služby všem potenciálním uživatelům, zatímco ostatní jsou otevřeny pouze pro členy dané CNS, případně konkrétního ústředí nebo školy. Počet uživatelů je velmi odlišný, od jednoho až do

několika tisíců, nicméně drtivá většina knihoven se pohybuje v rozmezí 20–150 čtenářů. Počet návštěv za rok se velmi často vůbec neeviduje.

Žádná z knihoven se neprezentuje jako samostatná instituce. Nejčastěji fungují jako součástí ústředí jednotlivých CNS, některé knihovny přísluší ke školám, další jsou přidruženy ke sborům a jedna je organizačně spjata s muzeem. Třetina knihoven spolupracuje na mezinárodní úrovni se stejnými postavenými nebo vyššími orgány v rámci jedné CNS. S českými knihovnami ve své CNS komunikuje také třetina knihoven. Osm knihoven, které kooperují s českými knihovnami vně svých CNS, se podílí na budování Souborného katalogu časopisů teologických knihoven v ČR,⁶ který spravuje Knihovna Evangelické teologické fakulty UK. Souborný katalog je výsledkem spolupráce šestnácti různých institucí a obsahuje více než 34 400 titulů českých i zahraničních časopisů. Aktualizace databáze se provádí každoročně.

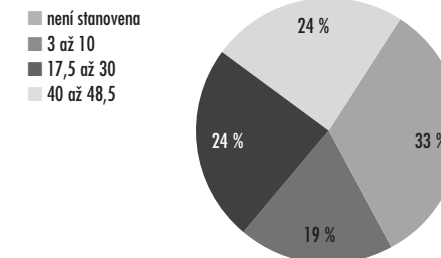
Většina knihoven nabízí své služby zdarma, jinde se za poskytování jednotlivých služeb platí. Čtyři knihovny zavedly půlroční nebo roční poplatky 50–100 Kč, přičemž ve dvou z nich se poplatky vztahují pouze na nečleny konkrétních škol. Sankce jsou stanoveny ve třetině knihoven, zatímco v ostatních není překročení délky výpůjční lhůty pokutováno. Mezi tyto instituce patří mimo jiné knihovny, které poskytují pouze prezenční výpůjčky, a knihovny, jejichž počet uživatelů je tak malý, že komunikace s knihovníky probíhá na úrovni osobních vztahů.

Automatizovaný knihovnický systém je zaveden v deseti knihovnách; využívají se T Series, Kp-Sys, Kp-Win, Vubis, Clavius, Aleph 500, databáze FileMaker a vlastní systémy. Některé knihovny jsou spravovány v programu MS Excel nebo MS Word. Pouze dvě knihovny nejsou vybaveny počítačem. Několik knihoven využívá televizi, video, DVD přehrávač. Většina z nich má k dispozici tiskárnu a kopírku. Sedm knihoven disponuje ještě dalšími technickými prostředky.⁷ Třetina knihoven vyhradila několik počítačů pro potřeby uživatelů. Ve čtyřech případech je knihovna umístěna v takovém prostředí, kde lze pro studium využívat celou

budovu. Ostatní knihovny svým uživatelům nabízejí 1–26 studijních míst. Největší studijní prostor poskytuje Knihovna Mezinárodního baptistického teologického semináře, v níž je k dispozici 40 studijních míst.

Jádro služeb tvoří ve všech knihovnách výpůjčky, ale většina nabízí ještě další možnosti, a to nejčastěji kopírování, přístup k internetu, rešerše, MVS, MMVS a jiné.⁸ Knihy se půjčují na 14 dní až dva měsíce, časopisy na jeden den až dva měsíce, velmi často však výpůjční doba není vůbec stanovena, nebo je její dodržování velmi benevolentní. Počet výpůjček je v jednotlivých knihovnách rozmanitý, a to od nuly do 10 000, kromě toho část knihoven tento statistický ukazatel nijak neeviduje. V několika knihovnách, například v knihovně ústředí Náboženské společnosti Svědků Jehovových, probíhají různé přednášky, kurzy nebo instruktáže. Místnosti, v nichž jsou lokalizovány fondy dvou knihoven, jsou v rámci svých CNS využívány víceúčelově. Fondům několika menších knihoven nejsou vyhrazeny samostatné místnosti.

Otevírací doba v hlavních knihovnách CNS (hodiny týdně)



Proces akvizice je zpravidla realizován prostřednictvím nákupu, přijímáním darů a shromažďováním dokumentů z vlastní produkce. Ústřední archiv Československé církve evangelické a Knihovna pravoslavné církve mají vůči určitým institucím také právo povinného výstisku. Několik knihoven využívá systém sborů autorit či přejímání katalogizačních záznamů.

Zvláštním případem v akviziční praxi je Archiv Novoapoštolské církve v ČR; ten slouží mimo jiné jako servisní středisko, které zabezpečuje distribuci materiálů jednotlivým sborům či představitelům církve. Princip servis-

ního střediska je v první řadě uplatněn v mezinárodním měřítku novoapoštolské církve. Mezinárodně propracovanou strategii, zejména co do profilování a doplňování fondu, má také Hnutí Hare Krišna. V Belgii existuje centrální Bhaktivedanta Library,⁹ která vytváří plán, podle něhož se orientují ostatní knihovny. Hnutí spolupracuje celosvětově na výměně dokumentů, česká Bhaktivedanta Library se podílí na vydávání českých překladů publikací.

Pět knihoven během několika posledních let prošlo, případně právě prochází nějakou zásadní perspektivní změnou, jako je například rekonstrukce,¹⁰ přestěhování,¹¹ lepší personální zajištění,¹² organizační změna¹³ a jiné. Zástupci osmi knihoven si naopak určité progresivní změny v blízké budoucnosti dali za cíl.



Část fondu a pracovní místo archiváře Archivu apoštolského exarchátu řeckokatolické církve.

Archiv byl založen v roce 1993 společně s biskupským vikariátem, který byl v roce 1996 povýšen na apoštolský exarchát.



Budova ústředí Starokatolické církve, v níž se nachází Starokatolická knihovna v Praze, pochází z doby první republiky, vyhořela a byla výhodně prodána Starokatolické církvi pod podmínkou, že bude zrekonstruována do původní podoby.

Starokatolickou církev v ČR tvoří 15 obcí, z toho v pěti z nich existují knihovny pro veřejnost. Starokatolická knihovna v Praze je největší z nich a v rámci církve funguje jako centrální knihovna.



Knihovna pražského sboru Obce křesťanů v ČR je lokalizována v místnosti, která slouží i jiným účelům souvisejícím s životem církve, a to například k ubytování návštěv.

Fond je zaměřen v první řadě na antroposofii, jejímž zakladatelem je Rudolf Steiner a která zásadně ovlivňuje filosofii této náboženské společnosti.

MARTA HEJHÁLKOVÁ PÍŠOVÁ

Jde například o vytvoření vlastních webových stránek,¹⁴ výraznější profilaci fondu,¹⁵ rozšíření služeb,¹⁶ důraznější public relations¹⁷ apod.

Z uvedených srovnání a příkladů snad nápadněji vyplývá značná rozmanitost a specifčnost jednotlivých knihoven. Ve smyslu knihovního zákona není 19 z těchto 21 knihoven veřejnými knihovnami, ačkoli 12 z nich je přístupno všem potenciálním uživatelům. Menší církevní knihovny, které se nacházejí v Praze nebo jejím okolí, pociťují přítomnost velkých moderně vybavených křesťansky zaměřených fakultních knihoven¹⁸ za velmi silnou konkurenci. Knihovny náboženských společností jsou vzhledem ke svému profilu zpravidla užívány pouze členy těchto společností.

RFID a možnosti jejího využití v knihovnách

3. část

RFID štítky

RFID štítek představuje jádro celého systému a společnost Bibliotheca jej uvádí na trh pod obchodní značkou BiblioChip™. Tento štítek nepoškozuje životní prostředí. Kromě čipu obsahuje speciálně upravenou anténu, která má zasáhnout co největší čtecí vzdálenost. Technologie je otevřená a představuje základ normy ISO 15693, jež zaručuje, že používané čipy mohou pocházet od různých výrobců a jsou vzájemně kompatibilní ve shodě s významem slova „neproprietární“ (otevřený).

Neproprietární přístup se stal důležitým požadavkem moderních knihoven, protože jejich dnešní investice jsou dlouhodobé a nemohou si dovést závislost na jedné společnosti po celou dobu své existence. (Použitím nekompatibilní technologie by musely být odstraněny štítky ze všech knih v knihovnách se stotisícovým fondem a musely by se nahradit novou verzí čipu.) Další výhodou RFID štítků je to, že se dají umístit na všechna média včetně CD a DVD nosičů, aniž by byla snížena čtecí vzdálenost či narušena jejich bezpečnostní funkce. Čipy určené na čtení a zápis se přichytí na štítek pomocí technologie „flip-chip“, která zaručuje nízký profil tvaru štítků (bez vypoukliny) a pevnost, která snese jak pád knihy na podlahu, tak i ohýbání brožovaných publikací. V neposlední řadě dosahují vysokou rychlost čtení, což je důležité v případě přechodu přes senzorové kontrolní brány nebo při načítání knih v regálech prostřednictvím mobilní inventarizační jednotky. Jejich programování je nejjednodušší z řady průmyslově vyráběných štítků, protože využívá pokročilou technologii čtení a zápisu.

Použitelnost pro všechny typy médií je možná díky dvěma faktorům:

- speciálně ploché provedení antén umožňuje vložení štítků přímo do nosičů CD a DVD, které tak budou zabezpečeny stejně jako knihy;
- není potřebné používat štítky s magnetickým proužkem, jejichž odblokování pomocí magnetického zařízení může poškodit nosič.

Použití štítků BiblioChip™ je bezpečné v případě všech druhů médií.

Mobilní inventarizační jednotka je lehké mobilní zařízení, které v maximální míře urychluje, ulehčuje a zpřesňuje inventarizaci fondů. Pomocí tohoto zařízení můžete jednoduchým a rychlým způsobem provést kontrolu špatně uložených dokumentů ve volném výběru a zvýšit tak jejich dostupnost uživatelům. Není při tom požadován přímý kontakt s jednotlivými dokumenty tak, jak tomu bylo v případě inventarizace pomocí čárového kódu a přenosného trackeru se zabudovaným snímačem čárového kódu. Při použití tohoto zařízení stačí, když se s ním projedete ve vzdálenosti přibližně 20 cm kolem regálů s uloženými dokumenty. Údaje z nich načtené se porovnávají buď s celou databází, nebo s její částí, která může být před začátkem inventarizace přímo importovaná do tohoto mobilního zařízení.

K vystavení, vytištění a programování RFID štítků lze rovněž použít RFID tiskárnu i programátor, což knihovně umožňuje vytisknout na RFID štítek svůj název, čárový kód a další informace.

Výhody RFID

Hlavní výhody moderního RFID systému pro knihovny lze shrnout následujícím způsobem:

- RFID v sobě integruje jak identifikační, tak bezpečnostní složku, přičemž přesná identifikace je možná i bez přímého napojení na databázi – údaje jsou přímo obsaženy v čipu.
- Použitím této technologie pro samoobslužné výpůjční stanice se podstatně redukuje fronty u výpůjčního pultu.
- Pracovníkům ubude únavné se opakující práce (a tedy poškození zdravím stresem z monotónní práce) a zlepší se interakce se čtenáři.
- Použití systému RFID zvyšuje bezpečnostní funkce knihovny.
- Snížení materiálních nákladů a zredukovaná manipulace (jen jeden štítek namísto dvou či tří).

O D K A Z Y :

- 1 Odkazy na jednotlivé CNS – viz např. <http://www.catharina.cz> → volné zdroje → příručky a katalogy
- 2 Viz <http://www.cns.mkr.cz/cns/>
- 3 Viz <http://www.mkr.cz/article.php?id=961>
- 4 Hnutí Hare Krišna a Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
- 5 Knihovna Mezinárodního baptistického teologického semináře <http://www.ibts.cz/library/>, CKK KTF <http://www.ckk.cz:8080/cat/browse?fond=1>, KŽM <http://knihovna.jewishmuseum.cz/F?192389764> a Bhaktivedanta Library <http://www.harekrsna.cz/hkcz/main/knihy.php>
- 6 Viz <http://www.etf.cuni.cz/~library/seznam.html>
- 7 Například čtečka mikrofilmů, skener, nahrávací technika, magnetofon atd.
- 8 Např. vázání prací do kroužkové vazby, výstava nových knih, skenování apod.
- 9 Viz http://www.iskcon.com/worldwide/projects/bhaktivedanta_library_service.html
- 10 Např. Knihovna Ústředního archivu a muzea Církve československé husitské
- 11 Např. Knihovna Evangelikálního teologického semináře
- 12 Knihovna a archiv Jednoty bratrské, Knihovna Islámské nadace
- 13 Centrální katolická knihovna
- 14 Např. Knihovna pražského sboru Obce křesťanů v ČR
- 15 Např. Knihovna Teologického semináře Církve adventistů sedmého dne
- 16 Např. Knihovna Vyšší odborné školy misijní a teologické
- 17 Např. Knihovna Ústředí Evangelické církve metodistické
- 18 Centrální katolická knihovna Katolické teologické fakulty UK a Knihovna Evangelické teologické fakulty UK

- Možnost pravidelné kontroly inventáře a aktualizace databáze.
- Automatizované funkce třídění a dopravy.
- Lehké hledání nesprávně uložených knih.

Závěr

Identifikace pomocí čárového kódu se ve světě využívá již od poloviny minulého století. Nemůžeme proto očekávat, že by technologie RFID v krátké době tento způsob identifikace úplně nahradila. Osobně si myslím, že ještě poměrně dlouho bude paralelně vedle sebe existovat více technologií identifikačních systémů, měnit se však bude jejich procentuální zastoupení. Technologie RFID si nachází své uplatnění postupně téměř ve všech odvětvích. Je to především proto, že nabízí více podstatných výhod, jako například:

- přesné, jednoznačné označení a tím i zpětnou vazbu při sledování konkrétního objektu;
- dynamické ukládání informací do paměťové oblasti čipu a to i v průběhu pohybu daného objektu;
- údaje v paměťové oblasti je možné kdykoliv přepsat;
- dostatečnou kapacitu paměťové oblasti pro zápis údajů;
- automatický bezkontaktní sběr dat, který si nevyžaduje zásah lidského faktoru a není nutná ani přímá viditelnost mezi snímacím zařízením a objektem, z něhož jsou údaje snímány;
- rozeznávání vysokofrekvenčním rádiovým signálem;
- jednotlivé události je možné vyvolat jen přemístěním objektu do či z dosahu RFID čtečky;
- možnost čtení vícero identifikátorů najednou;
- integrují identifikační i bezpečnostní funkce;
- nevýhodou je zatím cena, která se však poměrně rychle snižuje v závislosti na množství označovaných jednotek.

Čárové kódy charakterizují následující vlastnosti:

- jsou nezaměnitelné;
- jsou určeny jen pro identifikaci, která si vyžaduje napojení na externí databázi;
- lehce se poškodí;
- vyznačují se nízkou kapacitou;
- nutnost přímé viditelnosti při snímání;
- ve většině případů potřeba manuální obsluhy

při snímání (výjimku tvoří snímače nad výrobní linkou);

- jakákoliv událost musí být vědomě vyvolaná;
- jejich výhodou je cena.

I když se v současnosti můžeme s technologií RFID potkat v našich knihovnách jen vzácně, neustále roste počet těch, které se o ní zajímají. Situace ve světě je jiná, tam přibývá knihoven, jež přednosti této moderní technologie využívají. Zpočátku sice vyžaduje vyšší investiční náklady, ale po úspěšném a komplexním zvládnutí přináší knihovně i uživatelům mnohé výhody. Z hlediska uživatele jde především o možnost využívání samoobslužného provozu, snížení čekací doby u výpůjčního pultu, diskretnost při vyřizování výpůjček, ale také možnost vrátit dokumenty bez ohledu na pracovní dobu v knihovně.

Zavedením samoobslužných výpůjček si knihovna rovněž vytváří prostor pro to, aby mohla rozšířit pracovní dobu pro uživatele, zaměřit se na zkvalitnění práce a nabídnout i nové služby, protože je možné, aby se pracovníci více věnovali své odborné práci.

V odborné veřejnosti, a to nejen knihovnické, se ozývají i hlasy odpůrců technologie RFID.

Osobně spíše chápu odpor proti globálnímu nasazování technologie RFID na spotřební zboží, a to až do doby, kdy nebudou k dispozici deaktivátory, které by po zakoupení předmětu znemožnily opětovné čtení obsahu RFID čipu komukoliv, kdo je vybaven čtečkou RFID. To by totiž v opačném případě mohlo mít za následek, že bychom se mohli stát chodící výkladní skříní, která by byla čitelná pro kohokoliv.

Proti zavádění RFID v knihovnách mnozí ještě stále uvádějí především cenu, i když ta v dnešní době při ceně 0,3 euro za etiketu začíná být přijatelná. Druhým nejčastěji uváděným argumentem je, že uživatelé se budou snažit tyto RFID etikety z dokumentů odstraňovat. Myslím, že tento argument je sice v určitých případech opodstatněný, ale do značné míry závisí na výchově uživatele a rovněž je možné tento faktor eliminovat kombinací s jinými bezpečnostními prvky v knihovnách.

NADEŽDA ANDREJČÍKOVÁ
Překlad OLGA VAŠKOVÁ

POUŽITÁ LITERATURA A WWW ODKAZY:

- 1 KERN, Christian. Radio-frequency-identification for security and media circulation in libraries. The Electronic Library, Volume 22, Number 4 (April 2004), pp. 317–324.
- 2 www.rfidjournal.com
- 3 www.rfidnews.com
- 4 www.bibliotheca-rfid.com
- 5 http://ecswww.baylor.edu/faculty/newberry/myweb/Ethics/Web%20Pages/Shaw/RFIDsWebpage_5.htm

KRONIKA

> RUDOLF VLASÁK

Osobnost v oboru i v životě: za Augustinem Mertou

1. část

30. 11. 1914 – 22. 6. 2006

Je to teprve necelé tři roky, co jsme my, co měli to štěstí mu být – ať už delší, či kratší čas – nablízku, a on se nám do života nesmazatelně zapsal, vyjadřovali Ing. Augustinu Mertovi, CSc., k jeho devadesátinám, co k němu cítíme. Byl tehdy fyzicky a zejména duševně na ten věk v obdivuhodné kondici. Všichni jsme se z toho upřímně radovali a upřímně jsme se vyznávali z úcty a přátelského vztahu k člověku, který znamenal pro obor, v němž pracujeme, tak významný vklad do jeho rozkvětu v moderní době. Letos na počátku léta se jeho život v úctyhodném věku 93 let uzavřel. Rozloučili jsme se s jeho osobou, ale nikdy se ani my, ani naši následovníci, nemohou rozloučit s jeho osobností, odkazem a dílem, které naši dobu už netrvalo přesáhnou.

Je nepochybné, že Mertova osobnost zasáhla během svého dlouholetého působení nejen do oboru zastřešeného informační vědou, ale také v mládí do učitelství a později pak zejména do vojenských a diplomatických služeb našemu státu. Za dramatických okolností se mu podařilo v průběhu druhé světové války přejít přes Švýcarsko, Francii a Španělsko až k britské armádě, s níž se pak hrdinně, v rámci tankové jednotky, zúčastnil osvobozovacích bojů v západní Evropě a přispět tak k porážce tehdejších našich německých okupantů. Následovala krátká kariéra na Ministerstvu zahraničí ČSR ještě za demokratické vlády před únorem 1948,

a pak, jak to i mladší generace zná alespoň z několika pravdivých filmů a knih, stal se, jako příslušník západní armády, pro komunistický režim kádrově nepřijatelnou osobou, která si musela hledat, nastupovat a také několikrát z kádrových důvodů opouštět druhořadá pracovní místa, pokud našťastí neskončil v komunistickém kriminálu. Merta byl bojovník a nikdy se nevzdával. Osud byl našemu oboru nakloněn a zaměstnání, které se mu stalo nakonec osudným, bylo místo pracovníka v podnikových technických informačních službách. Rychle pochopil, že jde o nevědní, perspektivní a hlavně mimořádně užitečný obor, který, jak jej on sám pojal, rozvinul se ve světě (a Mertovou zásluhou i u nás) do prestižního moderního povolání, ceněného nejen v inženýrských oborech, ale v celé sféře vědy, výzkumu a dnes také na vysokých manažerských místech v průmyslu i ve službách. Za tímto přesvědčením stojí i jeho četná vystoupení jak před odbornou veřejností, tak před studenty. Cítíme za všechna následující, stále platnější poselství, které napsal mladým generacím našeho oboru, který jsme tehdy nazývali „informatika“, ještě před Listopadem 89: „*Vybrali jste si obor perspektivní pro nastávající „věk informací“. Zvládnutí teoretických a pragmatických základů profese informatika je ovšem náročné, a má-li se tento obor stát nejen vašim povoláním, ale doslova posláním, vyžaduje to mimořádný zájem nejen během studia, ale v celém vašem produk-*

tvním věku. Informatika je jedním z moderních oborů, integrujících poznatky celé řady vědních disciplín, jejichž rozvoj bude neustále ovlivňovat vaši specializaci. To znamená celoživotní vzdělávání formálními i neformálními cestami. K tomu, abyste se rychle a úspěšně stali odborníky, nutně potřebujete styk s ostatními „informaticky vyvinutými“ zeměmi, neboť ani sebestudium literatury nenahradí poznatky a zkušenosti získané pobytem v kvalitních informačních institucích a osobními kontakty s tamními kolegy. Bez studijních pobytů a praxí a bez účasti na mezinárodních kongresech, konferencích a seminářích se jen obtížně propracujete do „invisible college“ našeho oboru. A proto vám přeji, abyste si v co největší míře tyto možnosti pílí a talentem vybojovali.“ (ve stati „Vývojové trendy komunikace VTEI“ do sborníku Aktuální otázky sdělování a využívání informací, vydaného ÚVTEI v roce 1988).

Bylo by nesmírně zajímavé sepsat osudy Augustina Mertu, které prožíval v dobách druhé světové války i bezprostředně po ní, než zakotvil v oboru, který je nám vlastní a jemuž je také do určité míry věnován tento časopis. V tomto ohledu a také v ohledu podrobné dokumentace Mertovy odborné činnosti mohou odkázat na komplex dokumentů výborně redakčně zpracovaný Josefem Schwarzem v časopisu Národní knihovna v roce 2004. Tento příspěvek do časopisu věnovaného knihovnicko-informační profesi píše jako hold Mertovu dílu v oboru a zároveň také trochu jako osobní zpověď jednoho z jeho spřátelených kolegů a následovníků Mertova odkazu. Byl klíčovou osobou v procesu budování našich moderních vědecko-informačních služeb a také v utváření světovým trendům odpovídající koncepce vysokoškolského vzdělávání v oboru.

Budování československé informační soustavy

Jak už jsem uvedl, bylo štěstím našeho oboru, že z politických důvodů perzekvovaného Augustina Mertu po roce 1948 osud shodou okolností zavál právě do našeho oboru. Mohl ovšem hned, kromě výjimečné inteligence, houževnatosti a preciznosti tehdejšímu vedení národního podniku Kovofiniš nabídnout i znalost několika světových jazyků. Začal tak hned

ve funkci vedoucího dokumentačního oddělení. Zanedlouho přešel na vedoucí místo ve studijním oddělení v Technicko-organizačním výzkumném ústavu strojírenském, známém TOVÚS. Tam už také vyšla v roce 1955 jeho monografie Teorie a praxe bibliografického zpravodajství (Praha: TOVÚS, 1955), navazující na jeho vůbec první (stejnomenou) publikaci v oboru z roku 1953, vydanou Ministerstvem strojírenství ČSR. Když posléze pracoval jako vedoucí Střediska vědecko-technických informací a patentů v Chiraně, tehdy prakticky monopolním výrobcí zdravotnické techniky, absolvoval na Vysokém učení technickém v Brně studium patentového inženýrství. V jeho profesionální kariéře se pak otevřela, také mimo jiné díky poněkud oslabenému stalinistickému způsobu kádrování, významná možnost věnovat se odborné činnosti ve Středisku pro vynálezy a vědecké informace ČSAV. Tam ve spolupráci s dr. Jiřím Tomanem zpracoval projekt analýzy situace informačního zabezpečení všech tehdejších pracovišť ČSAV. Na tomto základě pak došlo k postupné optimalizaci činnosti a struktury tehdejší sítě knihoven a informačních útvarů fungujících v rámci ČSAV.

Na konci 50. let minulého století, v době už „poststalinistické“, bylo zřejmé, že i u nás se s absencí informací o světovém vědecko-technickém vývoji musí něco udělat. A připraven byl právě Merta ještě s hrstkou západně orientovaných inženýrů a intelektuálů (vzpomeňme alespoň inženýry Jiřího Spirita, Josefa Konička, Jaroslava Kliku, Miroslava Gutha, Karla Havlíčka, Františka Kastla, už zmíněného dr. Jiřího Tomana, dr. Ivana Wiesenbergera a dalších). Ve spojení s tehdy vznikajícím „technokratickým křídlem“ v KSČ a hlavně ve vládě se jim podařilo připravit znovuzrození naší prvorepublikové tradice podnikových technicko-dokumentačních středisek, známých TDS. Prosadila se takzvaná „šestsetka“, neboli stejně očíslované vládní usnesení z roku 1959, které nastolilo budování soustavy středisek technických a ekonomických informací. Merta byl jedním z hlavních prosazovatelů tohoto hnutí. Psal odborné články, učil externě na tehdejší Katedře knihovnictví Filozofické fakulty Karlovy univerzity a organizoval. Šlo o osvětu

ve smyslu správné metodiky a techniky zpracovávání a šíření informací nejen v průmyslu, ale postupně také v medicíně a v neposlední řadě i v základních vědách. Ne náhodou stál u vzniku významného odborného časopisu *Metodika a technika informací*, který od začátku 60. let minulého století představoval nosnou platformu rozvoje teorie i metodologie té části knihovnicko-informačního oboru, která se orientuje na služby vědeckému výzkumu a technickému rozvoji.

Jedna z nejvýznamnějších Mertových vizí se začala naplňovat v roce 1966. Moudrým rozhodnutím a samozřejmě na základě neúnavné přesvědčovací a koncepční činnosti, které se Merta významně zúčastnil, došlo ve prospěch informačního zabezpečení technického rozvoje k organizačnímu spojení dokumentačního a studijně rozborového pracoviště, které představoval tehdy samostatný „Havlíčkův“ ÚTEIN, a naší nejvýznamnější knihovny v oblasti technických a přírodovědných literárních fondů – tehdy už Státní technické knihovny. Nejen že tak bylo založeno Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací (ÚVTEI), jako „hlava“ rozvíjející se soustavy středisek vědeckých, technických a ekonomických informací (VTEI), ale byl v něm založen oficiální výzkum a vývoj ve směru, který Merta jako jeden z prvních u nás prosazoval, totiž využití tehdy zcela nové a málokým v oboru pochopené počítačové techniky. U příležitosti jeho devadesátin jsme s obdivem vzpomínali na jeden jeho článek, velmi charakteristický pro tu dobu svým názvem – „Nebojme se počítačů“ (...*Zkušenosti s použitím počítače Gamma pro zpracování a selekci informací metodou koordinovaného heslování*. *Metodika a technika informací*, 1964, č. 5, s. 11–26), kterým tak prozíravě odhaloval před naší odbornou veřejností ještě málokým tušené perspektivy. Plně se zapojil do odborných akcí, které se tehdy u nás věnovaly prosazování výpočetní techniky v informačních službách.

Po srpnové okupaci v roce 1968 byl mezi četnými emigranty, představujícími tehdy významnou část elity naší inteligence, také tehdejší ředitel Úseku výzkumu a racionalizace ÚVTEI dr. František Bálek. V ještě normalizační nezasažené krátké době do prověrek na za-

čátku let sedmdesátých se Merta sám nakonec ujal řízení celého státního výzkumného úkolu, orientovaného na zavádění progresivních technologií v informačních a knihovnických službách. Ten byl zejména jeho zásluhou zdárně obhájěn závěrečnými oponenturami a navíc byl už pod jeho koncepčním vedením připraven nový státní výzkumný úkol, slavný L-1-09 *Výzkum systému VTEI v ČSSR*, vycházející zásadně ze západního pojetí aplikace výpočetní techniky v systémech vědecko-informačních služeb. Jako ředitel tehdy velmi významného výzkumného úseku ÚVTEI znovu vytvořil a orientoval výzkumné týmy na skutečně nosné směry vývoje oboru. Z pracovníků, kteří zde pod jeho vedením vyvíjeli nové, na tehdejší dobu vyspělé metody a technologie práce s vědecko-technickými informacemi, jmenujme např. profesorku Marii Kónigovou, inženýry Ladislava Kofnovce, Dušana Simandla, Jiřího Fogla, Jiřího Budila, Jiřího Hylmara, Petra Lukavce, dr. Ottu Sechsera, dr. Josefa Vondru, dr. Jindřicha Hermanna, Josefa Mojžíška ad. Merta přitom působil také jako člen odborných výborů FID, v Poradním sboru UNESCO pro projekt UNISIST a ve vědecké radě Mezinárodního centra vědeckých a technických informací (MCVTI) v Moskvě, které v těch letech vznikalo a pak působilo jako skutečně špičkové odborné pracoviště v tehdejší sféře vědecko-technických informací sovětského bloku.

Byl to právě Ing. Merta, který jako uznávaný odborník také na západě, konkrétně v Anglii, trval na západní orientaci našeho výzkumu, na studiu tamní literatury a jako člen redakce časopisu *Information Storage and Retrieval* (později přejmenovaném na *Information Processing and Management*) přinášel k nám ty nejvýznamnější impulzy do výzkumu a vývoje. A inženýr Merta nejenže sám do tohoto časopisu přispíval, ale neúnavně přesvědčoval naše odborníky a nezištně jim pomáhal v tomto časopisu také publikovat. Uzavíral se první státní výzkumný úkol, bilancovalo se, čeho nosného a naopak čeho zbytečného se dosáhlo, a zejména už se koncipoval nový výzkumný plán do prvních let 70. dekády 20. století. Pro vývoj naší informační scény nejen v 70. letech, ale i v celém zbytku století pokládám za rozhodující moment, kdy nám, kteří jsme koncipovali další

program vývoje automatizace VTEI u nás a proti dosud neefektivně rozvíjeným více než dvaceti dílčím, navzájem izolovaným experimentům s rozličnými softwarovými systémy stavěli unifikaci, založenou na silném centrálním počítačovém článku soustavy, předložil už v roce 1969 příklad tehdy zcela nové magnetopáskové služby INSPEC (Information Services in Physics, Electronics and Computer Science). Naše nová koncepce automatizace tím dostala definitivní obrys. Byl založen vývoj Unifikovaného softwarového systému (provazovaného pak až do konce 80. let minulého století), který už tehdy vycházel ze standardizovaného komunikativního formátu bibliografických záznamů (byl to v podstatě už tehdy modernizovaný MARC do bytové formy zápisu dat).

Na začátku roku 1971, kdy už Merta pracoval jako vědecký tajemník na ústředním ředitelství tohoto ústavu, došlo k několika šťastným okolnostem. Na místo ředitele výzkumného úseku po Mertovi nastoupil už sice straník, ale byl jím jeho sprátený kolega, jeden z našich prvních tvůrců automatizovaných informačních systémů (ASTI), Ing. Jiří Fogl. Do výzkumu navíc nastoupil tehdy už proslulý organizátor výstav a dovozu zahraniční výpočetní techniky Ing. Jan Nešický a inicioval projekt na zakoupení počítače do ÚVTEI. Inspirován Mertovými poznatky o tehdy rozhodujícím směru vývoje v dokumentaci a vědeckých informacích, což bylo šíření databází pokrývajících dokumentačně vždycky celosvětovou literaturu v jednotlivých odvětvích a oborech na magnetických páskách, jsem pro něj zpracoval projekt centrálního inženýrského pracoviště nejen pro ÚVTEI, ale pro celou, tehdy zdárně se rozvíjející československou soustavu VTEI. Nazval jsem je *Ústřední technická základna* s hlavní funkcí provozovat rešerše typu SDI podle tisíců profilů uživatelů z nejrůznějších odvětví z celé republiky, stavěným proti vždy novým přírůstkům informačních databází. A nešlo o domácí, prokázaně neefektivní produkci dokumentačních záznamů, ale o právě vznikající sérii v USA a Velké Británii produkovaných databází, zachycujících skutečně reprezentativním způsobem celosvětovou literární

produkci ve všech významných průmyslových i přírodovědných odvětvích a oborech. Kromě INSPEC to byly především databáze CA-Condensates (dnes CHEMBASE) a CIN, COMPENDEX, INIS, WPI, Polution Abstracts, ENVIROTAPES, později FSTA, EMBASE, AGRIS a další, které se k nám i v tehdejší normalizační politické situaci dovážely a smysluplně využívaly.

Mertou nastoupený trend se tak podařilo nejen udržet, ale navíc, ovšem pouze v rámci technicky a nikoli humanitně orientované informatizace oborů, až neuvěřitelně rozvinout. Vytvořili jsme západně orientovaný systém vědecko-technických informačních služeb, jehož Ústřední technická základna, proslulá „Útětka“, jako servisní inženýrské centrum, pro kterou byla díky manažerským schopnostem Ing. Nešického postavena nová budova ÚVTEI v Praze na Žižkově (dnešní Ministerstvo informatiky), zprostředkovávala pro celou tehdejší federaci přístup tisíců našich výzkumných a vývojových pracovníků do informačních databází, dovážených i online vystavovaných v databázových centrech USA, Velké Británie, Německé spolkové republiky, Francie, Švýcarska a Rakouska. Naplnila se tak de facto původně Mertova vize „totálního“ a přitom racionálního nasazení dostupné výpočetní a telekomunikační techniky v našich podmínkách a současně využití západních informačních produktů, jakými byly původně magnetopáskové služby a později online zpřístupňované databáze vědecko-technických informací ve světových databázových centrech.

Sám Ing. Merta se k tomuto projektu dosti jednoznačně vyjádřil s odstupem času, na konci 80. let minulého století. Na otázku redaktorky dr. Jeleny Hankové v sérii interview s „pamětníky“ v tehdejším našem nejvýznamnějším odborném časopise pro oblast vědeckých a technických informací – *Československá informatika*, co pokládá za nejvýznamnější počín v naší informační sféře, vzpomněl právě onu „Útětku“, která v té době ještě naplno fungovala.

Dokončení příště

Možnosti čerpání prostředků na rozvoj knihoven v rámci Společného regionálního operačního programu

4. část

Masarykova veřejná knihovna jako instituce komunitních aktivit a celoživotního vzdělávání ve Vsetíně

CZ.04.1.05/3.2.55.1/1824-stav: Realizovaná
Předmětem projektu je vytvoření komunitního a vzdělávacího centra a zabezpečení jeho aktivit v prostorách Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně. V návaznosti na vzdělávací a informativní charakter a poslání instituce, která je otevřena všem bez rozdílu, se komunitní knihovna jako víceúčelové centrum celoživotního vzdělávání s trvalým připojením k internetu stane oporou a poradenským místem pro sociálně znevýhodněné občany a svými vzdělávacími aktivitami posílí jejich profesní vybavenost zejména v oblasti informační gramotnosti a motivace k práci. Absolventi lekcí a kurzů si v „rovném, přirozeném“ prostředí knihovny budou moci opakovaně prakticky vyzkoušet a zdokonalit své vědomosti a znalosti. Vzdělávací a komunitní aktivity pro děti a mládež se zaměří především na integraci ohrožených dětí a mládeže do komunity, prevenci sociálně-patologických jevů, přípravu pro budoucí profesní a výchovu k občanské a sociální gramotnosti.

Cílem projektu je tedy reintegrace znevýhodněných skupin obyvatelstva do komunity, k pracovnímu uplatnění a snížení jejich sociální izolace prostřednictvím kompatibilní nabídky celoživotního vzdělávání v „komunitní knihovně“ ve Vsetíně.

Projekt rozšíření internetu do knihoven ve Zlínském kraji

CZ.04.1.05/2.2.00.4/2387-stav: Vydáno rozhodnutí ministra

Projekt je zaměřen na zřízení, vybavení a provoz míst s veřejně přístupným internetem zejména v knihovnách, dále pak na obecních úřadech, v informačních centrech apod.

V rámci projektu budou jednotlivá PIAP (místa s veřejně přístupným internetem) vybavena výpočetní technikou včetně potřebných periférií a softwaru a následně připojena za-

bezpečným připojením k internetu, což bude zajištěno partnery projektu (tj. není zahrnuto do uznatelných nákladů projektu).

Projekt vznikne 59 PIAP, z čehož připojení prostřednictvím širokopásmového internetu se předpokládá v 35 PIAP v kraji (cca 60 %), cca 15 PIAP (cca 25 %) bude zřízeno v místě s bezbariérovým přístupem.

Přímou realizací projektu vznikne 1,35 nových pracovních míst, v rámci dopadů projektu je kalkulováno se snížením nezaměstnaných v kraji o cca 16 % za pět let přínosů projektu (podpora informovanosti, možnost aktivního hledání práce prostřednictvím PIAP ve vesnicích oblastech bez geografických bariér atd.).

Projekt internetizace knihoven Jihočeského kraje

CZ.04.1.05/2.2.00.4/2433-stav: Doporučen k přidělení dotace

Ze současného počtu zaevidovaných knihoven (648) na území Jihočeského kraje nemá internetové připojení a počítač 392 knihoven. Nevybavenost knihoven výpočetní technikou a internetem poněkud snižuje jejich hodnotu jako komunitního centra obce a popisovaný projekt má přispět k zvýšení této hodnoty.

V rámci realizace projektu dojde k internetizaci knihoven Jihočeského kraje, k zavedení širokopásmového internetu do venkovských oblastí Jihočeského kraje, umožnění využití širokopásmového internetu občany venkovských oblastí, zlepšení a zjednodušení přístupu občanů k informacím veřejné správy, k vytvoření veřejně přístupných internetových míst, vytvoření nové služby pro občany poskytované knihovnou.

Do projektu se zapojí 215 obcí, které jsou zřizovateli jedné nebo více knihoven. Tyto knihovny v současné době nedisponují potřebným HW ani SW vybavením a připojením k internetu. Jedná se o malé knihovny v obcích do 500 obyvatel. Tomu odpovídá i jejich otevírací

doba, jež je uzpůsobena životu v obci, a která se pohybuje od 1 do 4 hodin týdně.

Rozšíření služeb celoživotního vzdělávání regionální knihovny ve Vítkově

CZ.04.1.05/3.1.00.4/2576-stav: Připraven k vydání rozhodnutí

Projekt je zaměřen na skupiny opuštěných dětí žijících v dětských domovech v okolí Vítkova, romské děti a mládež, seniory, handicapované občany, ženy na mateřské dovolené. Aby bylo možné rozšířit služby vítkovské knihovny, je třeba upravit pro tyto účely prostory, a to z hlediska kapacity, technické vybavenosti, funkčnosti a hlavně bezbariérovosti. Projekt spočívá v investiční fázi v kompletní rekonstrukci stávajícího objektu knihovny a instalaci interiérového vybavení. Ve fázi provozní pak bude objekt využíván pro účely knihovny a vzdělávacích, zájmových a kulturních aktivit.

Rekonstrukce řeší dispoziční úpravy nového vstupu, 1. a 2.nadzemní podlaží s cílem maximálního využití půdního prostoru za účelem rozšíření služeb celoživotního vzdělávání. Přístup do 2. nadzemního podlaží (podkroví) bude řešen vnitřním vestavěným schodištěm s obestavěným výtahem. Po rekonstrukci se tak knihovna stane plně bezbariérová a objekt bude přístupný handicapovaným občanům.

V zahradě je navržen altán, který bude sloužit jako letní čítárna.

Cílem projektu je vytvoření komunitní knihovny s regionální působností. Knihovna bude otevřeným kulturním a společenským centrem a přispěje ke zlepšení kvality života lidí ve Vítkově a okolí.

Veřejný přístup k internetu v Regionální knihovně Karviná

CZ.04.1.05/2.2.00.5/3146-stav: Doporučen výběrovou komisí

Projekt umožní vytvoření nových míst s veřejným přístupem k internetu a obnovu současného přístupu v Regionální knihovně Karviná. Realizace projektu předpokládá vytvoření třinácti nových míst s veřejným přístupem k internetu a obnovu 34 míst. V rámci projektu budou také realizovány vzdělávací akce zaměřené na výuku práce s internetem a ovládnutí PC.

Pořízeno bude 47 nových počítačů včetně softwaru, 34 počítačů bude obnoveno a třináct nových míst s veřejným přístupem k internetu zřízeno.

V rámci projektu dojde:

- k výměně přístupové brány k internetu (1 server – 30:70),
- k nákupu nových PC a příslušenství (tiskárny a multimédia: sluchátka, web-kamera, mikrofon, zabezpečení proti odcizení),
- k nákupu nábytku (stoly a židle k počítačům),
- k rozšíření *Pondělních internetových setkání* z pobočky Karviná-Mizerov na pobočky Karviná-Nové Město, Karviná-Ráj a Karviná-Hranice (*Pondělní internetová setkání – lekce o práci s internetem*),
- k vytvoření počítačových lekcí, jež umožní uživatelům naučit se základům ovládnutí PC.

Během projektu budou postupně vytvořena nová místa s veřejným přístupem k internetu a zajištěna obnova stávajících míst. Veškeré počítače a příslušný software budou nainstalovány v termínu květen–září 2006.

Informační a komunikační technologie pro veřejnost Karlovarského kraje

CZ.04.1.05/2.2.00.2/0529-stav: Smlouva podepsána Řídicím orgánem, žadatelem je v tomto případě knihovna.

Smyslem projektu *Informační a komunikační technologie pro veřejnost Karlovarského kraje* je podpora rozvoje lidských zdrojů v regionu. Projekt bude zaměřen na vybudování a rozšíření informačních center s veřejně přístupným internetem v prostorách stávajících obecních a městských knihoven (47 knihoven), dále pak na posílení rovných příležitostí nejen zrakově handicapovaných občanů, zabezpečení užívání osobami s omezenou schopností pohybu a orientace. Dojde k posílení v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti, v rámci projektu budou vytvořena tři nová pracovní místa; projekt má výrazný vliv na rozvoj celoživotního učení a sociální integrace, na poskytování služeb veřejných knihoven Karlovarským krajem bez rozdílu věku, národnosti a vzdělání, na zvýšení počtu pracovních příležitostí pro obyvatele měst, obcí a mikroregionů a na vybudování multifunkční informační infrastruktury.

12. PROGRAMOVACÍ OBDOBÍ 2007–2013

Možnosti v příštím programovacím období budou do značné míry kopírovat současný stav. Dnešní poznání o budoucích operačních programech není zatím definitivní, nicméně je evidentní, že v nich bude obsažena možnost investičních příležitostí pro rozvoj knihoven. Nejpravděpodobnějšími jsou *Regionální operační programy* realizované na úrovni tzv. regionů soudržnosti (NUTS 2) a *Integrovaný operační program* s celostátní působností. Pro neinvestiční aktivity – tzv. měkké projekty – pak budou sloužit *Operační programy* v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí či Ministerstva školství.

Potenciální předkladatelé projektů se mohou zapojit do *opatření 3.3 Společného regionálního operačního programu*, který má sloužit k přípravě a proškolení všech budoucích realizátorů. V jeho rámci je možné doplnit si zna-

losti a dovednosti potřebné pro plánování projektu i jeho následnou realizaci.

Projekt 3.3 je realizován v gesci odborů regionálního rozvoje na jednotlivých krajích a je možno se do něj zapojit ještě i v letošním roce. Každý kraj by měl také vytvořit zásobník potenciálních projektů, které budou dopracovány tak, aby mohly být předloženy bezprostředně po vyhlášení nových operačních programů.

13. ZÁVĚR

Přeji všem žadatelům z řad pracovníků knihoven mnoho úspěchů při využívání výsledků projektů financovaných z fondů Evropské unie. Cesta k tomuto cíli není ani jednoduchá, ani přímá, ale může být korunována nemalými zdroji na rozvoj knihovnictví v České republice.

RADKA SOUKUPOVÁ
sourad@mmr.cz

Národní strategie pro rozvoj čtenářské gramotnosti ve Slovinsku

Slovinská vláda si vytyčila cíl, věnovat do roku 2012 zvláštní pozornost zvýšení čtenářské gramotnosti obyvatel Slovinska na úroveň srovnatelnou s nejspělejšími státy Evropské unie. Lze ho dosáhnout pouze za předpokladu, že čtenářskou gramotnost přijmeme za svou hodnotu ve všech segmentech společnosti a každý si uvědomí význam jejího stálého vlivu na osobní, pracovní a společenský rozvoj.

Národní strategie pro rozvoj čtenářské gramotnosti je dokument, který určuje priority a cíle výchovně-vzdělávací politiky a věnuje zvláštní pozornost péči o mateřský jazyk jako podstatnému prvku národní a kulturní identity. Naplňováním tohoto dokumentu se vláda rozhodla převzít péči o vývoj gramotnosti obyvatel Slovinska, za jeho realizaci však není odpovědné pouze ministerstvo školství, ale i všechna další ministerstva, jakož i vládní a nevládní organizace. Realizace *Národní strategie pro rozvoj čtenářské gramotnosti* je naplánována na rok 2007, který vláda též prohlásila Rokem národní gramotnosti.

Vládní vizí je, že se občané Republiky Slovinsko zvýšením úrovně gramotnosti a nově získanými vědomostmi, dovednostmi a znalostmi přiblíží úrovni nejspělejších států, budou schopni spoluvytvářet vyspělou společnost, udržovat rovnoprávné vztahy v kulturním, vzdělávacím a hospodářském mezinárodním prostředí a spolupracovat v globalizačních procesech.

Strategickým cílem vývoje gramotnosti je širší sociální zapojení a ekonomická efektivita jednotlivce a trvalý rozvoj společnosti.

Dokument *Národní strategie pro rozvoj čtenářské gramotnosti ve Slovinsku* je přístupný na webových stránkách Národní knihovny: Informace pro knihovny <http://knihovnam.nkp.cz/> (část Odborné činnosti: čtenářství) http://knihovnam.nkp.cz/docs/strateg_gram.rtf

INGRID VOSTRÁ
Ingrid.Vostr@nkp.cz

Čeští jezuité, cestovatelé a objevitelé

Ohlédnutí za výstavou k 450. výročí příchodu jezuitů do Prahy

V předsálí Geografické knihovny Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy byla 21. 6. 2006 slavnostně zahájena výstava *Čeští jezuité, cestovatelé a objevitelé*. K 450. výročí příchodu jezuitů do Prahy ji uspořádaly Geografická knihovna PřF UK s Českou provincií Tovaryšstva Ježíšova.

„Jezuité nebyli v celku dvorními příkrčenci ani mrtvými nástroji cizí vůle. Vytýkalo se jim, že si rádi zarebelovali i proti svému generálu i proti papeži; i když to snad je pravda jen částečná, přece svědčí o tom, že to nebyli lidé dřevění. Těž jsou jim přisuzovány, ať již právem, či neprávem, opovržlivé nauky o moci královské a o právu na svržení tyрана. Že se proti hlavám korunovaným postavit uměli, jest jisto. Nebyli tedy vychováni k otroctví a také sami k otroctví nevychovali. Důkazem toho jest to, že právě vítězí absolutism se snažil ze všech sil o zničení řádu jezuitského.“

DURYCH, J. *Chvála jezuitů*
In: *Akord*. 1931, roč. 4, s. 148

Teprve po skončení třicetileté války mohly z Čech odejít na misie první jezuité. Nejprve do Číny a pak do Brazílie a do jiných jihoamerických a později i asijských zemí. Česká jezuitská provincie vyslala během jednoho století zhruba sto šedesát misionářů. Generálního představeného žádalo však stále více členů řádů o vyslání do misí. Vyhověno bylo pouze těm nejlepším, neboť kandidáti byli pečlivě a pragmaticky vybírání a již předem bylo jasné, že musejí být misii přínosní. Tak se v 18. století bylo možné setkat s misionáři z Čech nejen v Jižní Americe, ale i v Indii, Kočincině (dnes Vietnam), v Číně, ale i na Filipínách a Mariánských ostrovech. Další pak působili v severní Evropě a na Rusi.

Nejvíce jezuitských misionářů pocházejících z Čech bylo v Mexiku (30), na Filipínách (20), v Paraguai (30), v Quitu (15) a v Peru a Chile (12), méně v Indii a Číně (9). Výstava předsta-

vovala nejen přehled našich misionářů, ale zaměřovala se i na některé výrazné osobnosti.

Čeští misionáři vynikali jako odolní a vytrvalí cestovatelé, objevitelé a kartografové. Zajímal se o dějiny, umění i nářečí kmenů, mezi nimiž pracovali. Jezuitská formace vždy zahrnovala dvouletý noviciát, čtyřleté studium filozofie a stejně dlouhé studium teologie. Mnozí jezuité byli též vynikajícími filology, architektky, hudebníky, botaniky nebo farmaceuty.

První skupina z Čech odjela do Latinské Ameriky v roce 1678. Šimon Boruhradský, Augustin Strobach a Josef Neumann tehdy neodcestovali pravděpodobně společně. Nejznámější osobností byl bezesporu Šimon Boruhradský S. J. zvaný Španěly de Castro, jenž žil dvacet let v Mexiku. Projevil se jako geniální vodohospodář, kdy podle vlastního projektu provedl stavbu vodního díla, jímž zachránil město Mexiko před periodickými povodněmi způsobenými přítoky jezera Texcoco.

Prameny popisují především život a smrt dvou mučedníků, Augustina Strobacha a Václava Richtera. Spolu s P. Janem Tilpem S. J. byl P. Augustin Strobach S. J. prvním Čechem na území Mikronésie, působil na Mariánských ostrovech, kde byl zavražděn. Druhý mučedník, P. Václav Jindřich Richter S. J., autor mapy povodí řeky Ucayali, přijel s druhou výpravou roku 1684. Tehdy možná odešli naši nejlepší jezuité – Jiří Brandt, Jiří Burger, Samuel Fritz, Johan Gastel, Václav Šimon Richter a Ondřej Suppetius. Z této skupiny zřejmě nejvíce proslul P. Samuel Fritz S. J., který v povodích Amazonky strávil přes čtyřicet let, pastoračně spravoval obrovské území a stal se autorem geograficko-kartografického díla, první přesnější mapy Amazonky. Galerie města Trutnov, kde se S. Fritz narodil, zapůjčila laskavě na výstavu panely věnované jeho životu a dílu.

Cílem třetí jezuitské výpravy (1686) se stalo Mexiko. Je spojena se jmény P. Adama Gilga, autora první mapy Pimerie a tří slovníků indi-

ánských nářečí, Maxmiliána Amarella a básníka z Tarahumary P. Jiřího Hostinského.

Do filipínských misí odjeli roku 1687 se čtvrtou výpravou z Čech především lékaři a farmaceuti Jiří Camel, Jan Haller, Vilém Illig, Jan Keller, Paul Klein a Jan Verdier. Za všechny si připomínáme především významné výročí UNESCO, 300 let od narození P. Jiřího Josefa Camela, po němž Carl Linné, v uznání jeho vědeckých zásluh, vymezil v čeledi Theaceae rod *Camellia*.

V páté výpravě z roku 1692 přicestoval nástupce P. Hostinského do Tarahumary, P. Václav Eymer, jenž v misiích působil přes třicet let. S ním přípluli Jan Steinhöfer, Jan Gintzel a Daniel Januska.

V šesté výpravě (1693) do Latinské Ameriky odjeli František Boryně a Václav Bryer, dlouholetí misionáři a oblíbenci indiánů. Dalšími účastníky expedice byli jezuité Stanislav Arlet, Vojtěch Eusebius Bukovský, František Vydra, Marek Žourek nebo Jan John.

Společným cílem misionářů sedmé výpravy z roku 1729 byly opět Filipíny. Vavřinec John, Ignác Keller, Jan Kleisinger, Antonín Malínský, Ignác Märckl a Jan Rossi. Někteří misionáři zemřeli během cesty na moři, ale paradoxně nejvíce jich zahynulo rukou Evropanů ve vězeních nebo při násilných deportacích před a po zrušení řádu v roce 1773. Lidská závist, naděje na nalezení údajných jezuitských pokladů v Americe, pomluvy a útoky, udě-



laly své. Osudy misionářů výstava přibližovala ukázkami dopisů z misí v překladu Zdeňka Kalisty. Připomněla též statečné působení hudebníka, astronoma, kartografa a matematika P. Karla Slavička, čínským jménem Jen Tia-le, a jeho družiny v Číně. Prof. J. Kolmaš nalezl náhrobky našich pěti jezuitů (Karla Slavička, Františka Stadlina, Jana Waltéra, Floriana Bahra a Ignáce Sichelbarta) v zahradě politické školy komunistického stranického výboru v Pekingu. Autoři výstavy neopomněli zmínit i čtyřicetileté misijní působení prof. Ludvíka Armbrustra S.J., děkana KTF UK, v Japonsku.

Misie nového tovaryšstva se rozvíjela v Mexiku v Moxosu, kde ještě nedávno působil lékař P. Jan Palacký. V současné době se staví nemocnice pro malomocné na Medvědí hoře v Bhilaji Pahari Indii pod vedením P. Kuběny S. J.

Na výstavě, která trvala do 22. září 2006 mohli návštěvníci zhlédnout mnoho zajímavých originálních map i dokumentů.

EVA NOVOTNÁ (novotr48@natur.cuni.cz)

KRONIKA

Odešel dlouholetý knihovník Ladislav Zoubek

Po dlouhé a těžké nemoci zemřel 16. července 2006 pan Ladislav Zoubek. Narodil se roku 1929 v Praze. V roce 1955 začal působit v knihovně v Novém Boru, o čtyři roky později jako ředitel šumperské knihovny. V letech 1965–1970 působil jako ředitel děčínské knihovny a poté, v letech 1970–1990, jako ředitel tehdejší Státní vědecké knihovny M. Gorkého v Ústí nad Labem. Ještě po odchodu do důchodu v letech 1990–1992 působil jako vedoucí referátu kultury Okresního úřadu v Děčíně. Těžké působení Ladislava Zoubka bylo v ústecké knihovně, kterou v těžkých letech dokázal pozvednout na

srovnatelnou odbornou úroveň s ostatními vědeckými knihovnami v Československu. V osmdesátých letech dokázal se svými spolupracovníky prosadit centralizovaný knihovnický systém, který byl vzorem pro ostatní regiony, a na který dokonce navázal i nový knihovní zákon v oblasti regionálních služeb. Ústecké knihovně zajistil i přístavbu nové budovy, která byla dokončena až po jeho odchodu do důchodu. Pro svou chorobu se v posledních letech zcela stáhl do ústraní. Poslední rozloučení s panem Ladislavem Zoubkem se na jeho přání konalo v rodinném kruhu.

Knižní jarmark

K významným knihovnickým akcím pozdního léta v Karviné každoročně patří Knižní jarmark, jenž Regionální knihovna Karviná, pod záštitou magistrátu města, pořádala již podvanácté. Ten letošní se konal 1. září 2006 na Masarykově náměstí v Karviné – Fryštátě od 9.00 do 18.00 hodin.

Návštěvníci jarmarku si mohli zakoupit především novinky běžné knižní produkce a také starší vyřazené knihy pro děti i pro dospělé – tzv. „knihy za babku“ – dále časopisy, gramodesky a knihy z komisního prodeje, kompaktní disky a DVD. Seznámili se s nabídkou služeb Městského informačního centra a knihařské dílny.

Některé z patnácti prodejních stánků, rozmístěných na zrekonstruovaném Masarykově náměstí, nabízely bohaté občerstvení, sladkosti a jarmareční pamlsky. Kromě „knih za babku“, o které bývá ze strany veřejnosti velký zájem, byl k dostání také historicky hodnotný ruční papír a drobné dárkové předměty.

Pracovnice karvinské knihovny a Městského informačního centra stejně jako v minulých letech, tak i letos nabízely návštěvníkům jarmarku mapy, upomínkové předměty s motivem města Karviné a letáky s nabídkou služeb karvinské knihovny a jejich poboček.

Pro děti knihovnice připravily

soutěž *Knihovnické malování u kašny*, která probíhala celý jarmareční den. Výsledky soutěže *Čtení pod hvězdami*, jenž proběhla v dětských odděleních karvinské knihovny s předáním grafických listů s podpisem Anety Langerové, byly vyhlášeny v odpoledních hodinách.

Všem ostatním jarmareční náladu zpříjemnilo vystoupení country skupiny COUNTRY, jazzová skupina PB BAND a dechová kapela Malá černá hudba.

Jarmark byl velmi živý a atraktivní pro ty, kteří se na něj každoročně těší, ale i pro náhodné návštěvníky. Po dvanácti letech už neodmyslitelně patří ke kulturnímu životu města.

VĚRA VARTALSKÁ (knihovna@rkka.cz)

Rok duchovní harmonie v sedlčanské knihovně

V rámci vzdělávacích aktivit knihovny vznikl v roce 2006 projekt nazvaný *Rok duchovní harmonie v sedlčanské knihovně*, který finančně podpořilo Ministerstvo kultury České republiky. Obsahem tohoto projektu je i uspořádání pěti přednášek, z nichž jedna (*Astrologie v partnerských vztazích*) již proběhla na jaře, zbytek bude uspořádán v říjnu – listopadu 2006.

Nápad uskutečnit tento projekt vznikl v loňském roce po úspěšné besedě s astrologem Milanem Gel-

narem, kterou navštívilo 80 zájemců. O duchovní harmonii, která přímo souvisí i s harmonií a zdravím našeho těla se zajímá stále větší počet lidí. A je to určitě dobře – zvláště v dnešní konzumní společnosti. Hledání jiné, alternativní cesty a smyslu života je přece od pradávna v lidské povaze. Při sledování televizní obrazovky nebo v supermarketu však tyto hodnoty nenajdeme. Snad naše přednášky jejich návštěvníky obohatí a ukáží jim i jiné hodnoty.

Na říjen jsou připraveny tyto přednášky: *Pohled na zdraví trochu jinak* (prof. RNDr. Ludmila Kameníková, DrSc.) *Duchovní příčiny nemoci* (MUDr. Ivana Rusnáka, CSc.). V listopadu si zájemci vyslechnou: *Reflexní terapie s praktickou ukázkou* (přednáška Jaromíra Křivánka – každý účastník si bude moci na svém těle ověřit, jak reflexní body působí a kde se nachází); *Beseda o zdraví a vodě* (s MUDr. Janem Paloučkem).

BLANKA TAUBEROVÁ (tauberova@knihovna-se.cz)



Od 12. září letošního roku je Městská knihovna v Jičíně Knihovnou Václava Čtvrťka. Dcera známého spisovatele Markéta Tengbom, žijící ve Francii, slavnostně odhalila desku na budově knihovny. O přejmenování rozhodla rada města. Ředitelka Lidmíle Košťálové a jejím spolupracovnícím mezi prvními gratuloval starosta města Martin Puš. Poté se připojily kolegyně z jiných veřejných knihoven, zástupci rodiny spisovatele včetně vnuka Paula a pravnučka Fabiana i rodiny Radka Pilaře, otečvratné podoby Rumcajse.



Foto JAROSLAV ČISÁŘ

SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

—Dotaz: Čtou Britové noviny?

—Odpověď: Jedním ze stereotypů v zobrazování „typického“ Brita býval muž ve vlaku, který skrýval tvář za novinami The Times, aby nemusel mluvit se sousedy.

Dnes takového muže v dopravních prostředcích těžko potkáte. V metru se noviny nečtou tolik jako dříve a když už, tak tisk menšího formátu a lehčího obsahu než The Times. V trafikách se noviny sice prodávají dál, ale lidé, kteří je koupí, mají často větší zájem o křížovku nebo o sudoku než o zprávy a komentáře. Výjimkou jsou intelektuálové, kteří studují třeba i několik deníků denně, aby byli informováni o událostech ve světě ze všech stran.

Britské deníky se dělí na *broadsheet* (pův. *velkoformátové*, významově míněno seriózní) – The Times, The Independent, The Financial Times, The Daily Telegraph, The Guardian – a *tabloids* (*bulvár*), v kterých převládají obrázky mezi krátkými čtivými zprávami. Původní klasifikace podle velikosti formátu naznačovala náročnost obsahu. Dnes je tendence formát novin zmenšovat, aby se snáze otvíraly, takže například dnešní The Independent vychází v malém formátu. Večerník je teď dokonce sešíván, aby se při cestě domů v metru a autobusu lépe otvíral.

Mezi jednotlivými *broadsheets*, jsou obsahové rozdíly. Z politického hlediska reprezentuje The Daily Telegraph názory pravice a The Guardian levice. The Times a The Independent se pokládají za nezávislé. The Times jsou nejstarší noviny, které jsou užívány jako historický pramen. The Independent vznikl téměř před 20 lety, když skupina schopných novinářů opustila The Times a založila si vlastní noviny.

Existují i noviny místní, třeba na našem předměstí máme Muswell Hill Journal. Seznam hlavních anglických novin najdete na internetu. (www.answers.com/topic/list-of-newspapers-in-the-uk).

O statistiku distribuce novin se stará Audit Bureau of Circulation (www.abc.org.uk)

Veřejné knihovny už ve svých počátcích umožňovaly čtenářům přístup k novinám. Tradiční budovy anglických veřejných knihoven – tzv. *Carnegie buildings* (*Carnegieho budovy*) podle milionáře, který stavbu budov subvencoval – mívaly velkou čítárnu novin a časopisů. Vzpomínám si, jak ve svých raných knihovnických letech jsem v Hackney Public Library měla povinnost dohlížet na to, aby čtenáři novin v knihovně nejedli, nepili a nechodili do knihovny opilí. V té části Londýna bylo mnoho námořníků bezdomovců, kteří nám mladým knihovnicím zpestřovali život. Naštěstí zaměstnávala knihovna jako vrátného bývalého boxera.

Dnešní veřejné knihovny prostor pro noviny a časopisy omezují, protože nabízejí uživateli mnoho nových služeb. Čtenáři však dále vyžadují možnost přečíst si noviny a obzvláště časopisy ve veřejné knihovně už jen proto, že mnohé z nich jsou drahé.

Veřejné knihovny uchovávají noviny a časopisy jen po určitou dobu. British Library v budově v severolondýnském Colindale skladuje starší ročníky veškerého britského tisku. (portico.bl.uk/collections/newspapers.html)

Jak asi udržuje průměrný Brit krok s událostmi ve světě? Jestliže jezdí do práce autem, poslouchá zprávy v rozhlase. V práci nebo v metru si třeba přečte zprávy v novinách a vyluští křížovku. Až se vrátí domů, sedne si s čajem nebo s večerí k televizním zprávám. Mladší generace si možná vyhledají informace o současném dění na internetu, ale většina asi o to zájem nemá.

Pokud má tzv. typický Brit zájem o politické události, nechává si ho pro sebe. Staré pravidlo britské etikety doporučuje vyhýbat se v konverzaci námětům, které by mohly vytvořit napětí – za takové jsou považovány např. politika, peníze, náboženství a výchova dětí. Jedna anglická přítelkyně poznamenala: „*Jsem tak ráda, když k nám přijdou na večerí Češi. Konečně se mluví o něčem zajímavém.*“

**Zdroje jsou dostupné v knihovně
knihovnické literatury Národní knihovny ČR**

Francouzská národní knihovna (Bibliothèque Nationale de France) zařadila do svého plánu hlavních úkolů také akci z oblasti práce s veřejností. Pořádá pravidelná setkávání uživatelů své vědecké části s vedením knihovny. Toto setkání se koná čtyřikrát do roka pod názvem Otázka – odpověď. Setkání zahajují vedoucí pracovníci, kteří podají čtenářům informace o změnách a novinkách ve službách, předpisech apod. Potom čtenáři pokládají otázky a nejsou přítom v podstatě nijak tematicky omezovali. Přítomní zástupci knihovny tedy odpovídají na odborné dotazy, ale také na různé stížnosti, které souvisejí s provozem a pohybem čtenářů po knihovně. Předpokládá se, že odpovědi okamžitě, pokud je záležitost v jejich kompetenci. Není-li, zajistí její předání a pozdější zodpovězení. Setkání má informační hodnotu pro obě strany a pro vedení národní knihovny je cenné, když vidí budoucí služby knihovny očima čtenářů. Knihovna se v rámci svých výchovně-vzdělávacích funkcí věnuje také školákům. Školní třídy navštěvují, vždy po předchozí domluvě, výstavy ve výstavních sálech Francouzské národní knihovny. Pokud není požadován průvodce, je návštěva pro školní třídy bezplatná. Děti se mohou účastnit tzv. ateliérů, tj. diskusních pořadů o vystavovaných dokumentech, které se k některým výstavám pořádají a mohou být přizpůsobeny požadavkům škol. Pro žáky gymnázií jsou určeny pravidelné prezentace Francouzské národní knihovny a školení Úvod do metodiky rešerší. Pro žáky vyšších tříd základní školy je určen cyklus Cesta do muzeí – písmo světa, které probíhá také v Louvre a v Muzeu umění a dějin judaismu. Pro pedagogy jsou určeny návštěvy výstav s průvodcem, které pomáhají v přípravě na školní návštěvu. Služba Centrum zdrojů, která pomáhá učitelům při vypracování projektů, poskytuje informace o využívání zdrojů. Cyklus Pedagogika na internetu se koná v sále multimedií a učí používat zdroje na online přístupných zdrojích.

(*Kněžnica*. – Roč. 7, č. 2 (2006), s. 21–27)

Inspiraci k využívání RSS a blogů ve webových službách knihoven lze najít na URL http://www.blogwithoutalibrary.net/links/index.php?title=Welcome_to_the_Blogging_Libraries_Wiki. Blogging Libraries Wiki je rozcestník, který vede k blogům s knihovnickým zaměřením. Je členěn podle typů

knihoven na vysokoškolské, veřejné, školní a odborné knihovny, dalšími sekcemi jsou komunikace v rámci knihoven a knihovnické spolky (s nimi také konsorcia a konferenční blogy). Rozcestník je vytvářen na obdobném principu jako Wikipedia, tedy tak, že kterýkoliv návštěvník může do příslušné kategorie přidat informaci o blogu, který zná. (<http://blogs.fletcher.tufts.edu/rss4lib/>; http://www.blogwithoutalibrary.net/links/index.php?title=Welcome_to_the_Blogging_Libraries_Wiki)

Univerzitní knihovna Technické univerzity v Košicích slouží jako vzdělávací pracoviště v rozsahu svého odborného zaměření. Poskytuje služby pedagogům, vědeckým pracovníkům a ostatním zaměstnancům univerzity, studentům a také externím zájemcům. Knihovna má přes 225 000 svazků dokumentů domácí a zahraniční proveniencí z oblastí technických a přírodních věd, společenských věd, ekonomiky, umění a architektury. V současné době sídlí v suterénu hlavní budovy a kapacita a vybavení pracoviště i prostor pro čtenáře už přestává stačit. Technická univerzita začala v září loňského roku ve svém areálu stavět novou budovu – Centrum knihovnických a vědecko-technických informací. Výstavba je plánována na léta 2005 až 2008 a v tomto rozmezí záleží skutečná doba stavby na plynulosti toku financí. Nová budova je pojata jako otevřené multifunkční knihovnické centrum, které pojme také konferenční sál a prostory pro kulturní pořady a výstavy. Velkou změnou proti současnému stavu bude zavedení volného výběru, dostatečná kapacita studoven a skladů, počítačová studovna s předpokládanou kapacitou asi 100 počítačů. (*IT Lib.-Roč. 9, č. 1 (2006), s. 31; (http://www.lib.tuke.sk/5/)*)

Fond kubanian v kubánské Národní knihovně José Martího (Biblioteca Nacional José Martí) v Havaně tvoří asi 14 000 knih a brožur vydaných na Kubě v 18. a 19. století a zahraniční publikace, které se tematicky vztahují ke Kubě. Obsahuje také menší sbírky výstřižků, exlibris, ale i fondy vzácných a historických knih. Ceněná je např. sbírka map, jedna z nejprezentativnějších v Latinské Americe, která obsahuje asi 25 000 položek. Ve shodě s proslulostí kubánských doutníků lze ve fondu nalézt i s nimi spojenou reklamní litografii. Sbírkou knihovna zpřístupňuje ve studovně kubanian. (http://www.bnjm.cu/bnjm/english/about/about_frame.htm)

**KNIHOVNICTVÍ
Teorie. Řízení a organizace**

ADAMS, Helen R. ... [et al.] : Privacy in the 21st century : issues for public, school, and academic libraries. /Soukromí v 21. století : důsledky pro veřejné, školní a akademické knihovny./ Westport : Libraries Unlimited, 2005. – 247 s.

Sb 36.017

BERNDT, Michael – TAIT, Elisabetta : Entschuldigung, wo sind die Bücher? : deutsch-italienischer Sprachführer für Bibliothekare und Benutzer : mit einem terminologischen Wörterbuch des Bibliothekswesens. /Promiňte, kde jsou knihy? Německo-italská příručka pro knihovníky a uživatele s terminologickým slovníkem z oblasti knihovnictví. / Bozen : Europäische Akademie, 2004. – 221 s.

Zfb 35.957

ČÁČKO, Ida Semenovna : Razvivajuščajasja biblioteka v informacionnom obščestve : naučnometodičeskoje posobije. /Rozvíjející se knihovna v informační společnosti. Vědecko-metodická příručka. / Moskva : Libereja, 2004. – 87 s. – (Bibliotekar' i vremja ; no. 2) *Kfe 8.050/B*

Emerging visions for access in the twenty-first century library : conference proceedings : April 21–22, 2003. /Perspektivní vize pro vstup knihoven do 21. století. Materiály z konference konané 21.–22. 4. 2003. / Washington : Council on Library and Information Resources, 2003. – 78 s.

Kj 35.958

Soupis účastníků systému Mezinárodního standardního číslování knih – ISBN – v České republice s dodatkem Soupis účastníků číslování hudebnin – ISMN – v České republice : stav k 31. 12. 2005 /Věra Pilná. Praha : Národní knihovna ČR, 2006. – 435 s. *Kka 36.280*

Strategie pro evropské knihovny / přeložil a uspořádal Zdeněk Matušík. Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2006. . 124 s. – (Aktuality SKIP ; sv. 22) *Kj 36.821*

Automatizace knihovnické a informační činnosti Modelové požadavky na správu elektronických dokumentů : specifikace modelových požadavků : pracovní verze. Lucemburk : Cancelář úředních publikací Evropských společenství, 2002. – 110 s. *Abdf 8.044/B*

Portals and libraries / Sarah C. Michalak, ed. /Portály a knihovny. / Binghamton : Haworth, 2005. – xv, 228 s. *Abdg 32.206*

Quality principles for cultural websites : a handbook. /Základy jakosti pro kulturní webové stránky. Příručka. / [Roma] : Minerva Project, 2005. – 66 s. *Abdg 7.772/B*

Organizace knihovních fondů

DOBRUSINA, S. A. – SANOCKIJ, V. I.: Ekspertiza sostojanija i pasportizacija bibliotečnych fondov : učebnoje posobije. /Expertiza stavu a pasportizace knihovních fondů. Učebnice. / Sankt-Peterburg : Rossijskaja nacionalnaja biblioteka, 2005. 32 s. *OI 7.804/B*

The new dynamics and economics of cooperative collection development : papers presented at a conference hosted by the Center for Research Libraries : ... November 8–10, 2002, Atlanta, Georgia / ed. by Edward Shreeves. /Nová dynamika a ekonomika kooperativního rozvoje knihovního fondu. Materiály z konference – Atlanta 2002. / Binghamton : Haworth Press, 2003. – 276 s.

Oa 36.037

OBERHAUSER, Otto: Automatisches Klassifizieren : Entwicklungsstand, Methodik, Anwendungsbereiche. /Automatická klasifikace. Vývojový stav, metodika, rozsah užití. / Frankfurt am Main : Peter Lang, 2005. – 176 s. *Of 36.190*

Sítě knihoven

CALENGE, Bertrand : Les petites bibliothèques publiques. /Malé veřejné knihovny. / Paris : Édit. du Cercle de la Librairie, 2006. 272 s.

Teb 36.193

GEARY, Gregg S. – SNYDER, Laura M. – ABROMEIT, Kathleen A. : Music library instruction. /Instrukce pro hudební knihovny. / Lanham : Scarecrow Press, 2004. – 137 s. – (MLA basic manual series ; no. 3) *Tja 36.019*

Informační gramotnost : kontinuita v práci školních knihoven : sborník příspěvků z konference, konané 2. prosince 2004 v Moravské zemské knihovně / sestavila Jana Nejezchlebová. Brno : Moravská zemská knihovna, 2005. – 155 s.

Ie 36.188

Městská knihovna Most : 20 let v nové budově : vydáno ke Dni české státnosti 28. Září 2005. Most : Městská knihovna, 2005. – 24 s. *Tee 8.033/B*

La nouvelle bibliothèque d'Alexandrie / Fabrice Pataut, directeur d'ouvrage. /Nová knihovna Alexandrie. / Paris : Buchet-Chastel, 2003. – 239 s.

Taa 35.206

**Vybráno z databáze NIPOS
Článeková bibliografie**

CHOMUTOV (50 000 obyvl.) • Ve Středisku knihovnických a kulturních služeb v Chomutově 3. července začíná výstava heraldických obrazů grafika, ilustrátora a rytíře Maltézského řádu Zdirada Čecha. Perlou expozice bude heraldický obraz císaře Karla I. a znak Karla I., člena českého velkopřevorství Maltézského řádu, které byly zapůjčeny ze zámku v Brandýse nad Labem.
(Deník Chomutovska, 3. 7. 2006)

DOMAŽLICE (11 000 obyvl.) • Městská knihovna Boženy Němcové v Domažlicích dostává novou střechu za více než 1 mil. Kč. Z městského rozpočtu bude vyčleněno 750 000 Kč, zbytek knihovna získá z Krajského úřadu Plzeňského kraje.
(Domažlický deník, 20. 7. 2006)

HORŠOVSKÝ TÝN (4900 obyvl., okres Domažlice) • Městská knihovna v Horšovském Týně vyhlásila 10. ročník „Literárního shrabování“ pro r. 2006. Zájemci ve věku od 6 do 106 let se mohou literárního klání zúčastnit veselými, smutnými, vážnými i nevážnými pohádkami, bajkami, povídkami, esejemi i verši. Uzávěrka je 30. 6. Akce není soutěžní, slavnostní vyhlášení výsledků se uskuteční na podzim. Všichni účastníci získají almanach soutěžních prací.
(Zpravodaj Města Horšovský Týn, č. 5, 2006)

JIRKOV (21 000 obyvl., okres Chomutov) • Jirkovská knihovna nabízí svým dětským čtenářům a jejich přátelům výlety a výtvarné dílny. Výlety jsou pro všechny děti zdarma a při účasti na výtvarných dílnách se platí příspěvek na materiál. Pracovnice knihovny doufají, že si pořádáním těchto akcí získají další čtenáře.
(Deník Chomutovska, 28. 6. 2006)

KLATOVY (23 000 obyvl.) • V letošním roce je na území bývalého okresu Klatovy v evidenci ministerstva kultury celkem 95 základních knihoven. Do konce června podalo žádost o vysokorychlostní internet 64 z nich.
(Klatovský deník, 26. 7. 2006)

LITOMYŠL (10 000 obyvl., okres Svitavy) • V červnu si Městská knihovna v Litomyšli připomíná 115. výročí svého založení. Na jejím počátku stáli studenti, kteří přesvědčili místní společnost a městskou

radu o nutnosti zřízení takové instituce. Následovaly peněžní a knižní sbírky, až litomyšlská veřejná knihovna zahájila činnost. Podle dobového tisku patřila k největším v severovýchodních Čechách. I v současnosti se snaží poskytovat pestré spektrum služeb obyvatelům Litomyšle a širokého okolí. Kromě půjčování knih a časopisů, poskytování informací a práce s internetem jim nabízí přednášky, exkurze, literární procházky, výtvarné a literární soutěže, nonstop čtení, pasování prvňáčků, besedy s autory, promítání snímků zmizelé Litomyšle atd.
(Bulletin SKIP, č. 2, 2006)

NOVÉ HRADY (2600 obyvl., okres České Budějovice) • Městská knihovna v Nových Hradech je pro čtenáře otevřena i o prázdninách. Děti si tu půjčují hlavně naučnou literaturu. Velký zájem je také o internet, který je po dobu 30 minut k dispozici zdarma.
(Táborské listy, 28. 7. 2006)

PRAHA 12 • Od 1. června je pro veřejnost po téměř čtyřech letech otevřena Husova knihovna v Praze 12-Modřanech. Její začátky sahají do r. 1903, kdy se objevila snaha vytvořit veřejnou knihovnu a čítárnu. Teprve po skončení 1. světové války spolky věnovaly své knihy nové veřejné knihovně, která zahájila činnost v r. 1922. V následujících letech se stěhovala do různých objektů, až v r. 1993 získala přízemí domu bývalé Občanské záložny, kde sídlila do povodní v r. 2002. Voda objekt poškodila, takže knihovna až do srpna 2005 působila v provizorních prostorách. Poté se vrátila do zrekonstruovaného domu v centru starých Modřan, kde nabízí široké spektrum knihovnických a informačních služeb. Po sloučení oddělení pro dospělé a pro děti se stala tzv. rodinnou knihovnou. Její fond obsahuje 52 000 knih, odebírá 37 titulů periodik a na nákup nových knih ročně vydá 224 000 Kč. V r. 2005 měla v evidenci 1000 čtenářů, zaznamenala 8500 návštěvníků a 55 000 výpůjček.
(Bulletin SKIP, č. 2, 2006)

SOKOLOV (25 000 obyvl.) • Dětské oddělení Městské knihovny v Sokolově připravuje knihu z nejlepších výtvarných a literárních prací soutěže Jak vidím své město za 1000 let. Na její vydání získala grant od Karlovarského kraje ve výši 10 000 Kč. Do soutěže, kterou uspořádala již posedmé, bylo přihlášeno celkem 117 prací. Vítězné práce budou do konce listopadu vystaveny v prostorách knihovny.
(Sokolovský deník, 19. 7. 2006)

**Knihovny Středočeského kraje
a Polabský knižní veletrh**

Již pořetí 6. září 2006 uvítal Polabský knižní veletrh své návštěvníky. Tradičně zde měla svůj stánek Středočeská vědecká knihovna v Kladně, aby jeho prostřednictvím představila činnost knihoven Středočeského kraje. Na sedmnácti kliprámech bylo možno vidět, že knihovny nejsou pouhými půjčovnami knih, ale mají široké spektrum činnosti.



Aby knihovníci mohli poskytovat kvalitní služby svým uživatelům, musí se zúčastňovat pravidelných porad, workshopů, školení, přednášek, seminářů a dalších forem vzdělávání.

Své znalosti a zkušenosti, jak bylo vidět na dalších kliprámech, pak předávají svým uživatelům. Nebylo zde zapomenuto ani na dětského čtenáře, který formou různých zábavných akcí proniká do tajů literatury.

Služby pro handicapované občany tvoří nedílnou složku práce knihovníka, na snímcích byly zachyceny pomůcky, bezbariérové prostory, které umožní našim spoluobčanům rovný přístup k informacím.

I knihovny v menších obcích mohou být umístěny v zajímavých prostorách, jak se mohli návštěvníci přesvědčit.

Prosklený regálový sloup vyplnil výběr regionálního tisku.

Expozice byla doplněna informačními materiály o Středočeském kraji, které SVK v Kladně věnoval Krajský úřad Středočeského kraje.

Ve stánku na dotazy odpovídaly knihovnice z SVK v Kladně, Knihovny města Mladá Boleslav a Městské knihovny Čelákovice.

Svůj stánek zde měly Městské knihovny v Lysé nad Labem a Nymburku. Stánek MěK Lysá nad Labem měl název Čítárna U Čerta, ale ten tam děti neděsil. Kolegyně pro ně naopak připravily příjemné prostředí s doprovodným programem nazvaným Vrána k vráně sedá, v jehož rámci si básník Pavel Vrána povídal s dětmi.

MěK Nymburk připravila expozici Ostře sledované vlaky připomínající nesmrtelnou novelu Bohumila Hrabala.

Veletrh zahájil jeho manažer Jan Řehounek, účast přijali i místostarostka města Lysá nad Labem Marcela Chaloupková, tajemník Svazu knihkupců a nakladatelů PhDr. Jaroslav Císař a další, jimž není osud knihy lhostejný.

Po všechny čtyři dny doprovázela veletrh řada zajímavých doprovodných akcí. Byly uděleny literární ceny veletrhu, představila se řada známých i začínajících autorů, Polabský knižní veletrh připravil pro děti akce v rámci programu Rosteme s knihou.

Jak jsme si znovu ověřily podle zájmu návštěvníků, kdy jsme odpovídaly na zvědavé i fundované dotazy, knihovny mají stále svoji nezastupitelnou roli – vzdělávací, informační, poradenskou a kulturní.

Veletrh skončil 10. září a my už začaly přemýšlet, čím upozorníme návštěvníky na činnost knihovny v jejich obci příští rok.



Text a foto LADISLAVA CUKROVÁ (cukrova@svkkl.cz)



Národní knihovna
České republiky

Vydavatelství Národní knihovny
chystá v nejbližší době k vydání
ojedinelou knihu:

Rukověť tištěných knihovnických fondů Národní knihovny České republiky od prvotisků do konce 19. století

Tato odborná publikace popisuje dějiny a obsah knihovních sbírek a zároveň přináší velmi zajímavé výsledky statistické analýzy knihovního fondu z hlediska zastoupení knih podle oborů, jazyků a doby vydání od počátku knihtisku do konce 19. století. Národní knihovna vlastní největší soubor inkunábulí na území České republiky a tisky z let 1501 až 1900 tvoří přes půl milionu svazků, obsahujících poznatky ze všech tehdy pěstovaných vědních oborů a zahrnujících i krásné písemnictví. Systematický popis knihovního fondu vychází z původního historického členění podle oborů, které zavedl na přelomu 18. a 19. století bibliotekář Karel Rafael Ungar. Zastoupena jsou díla jak domácí provenience, tak díla světová. K cenným akvizicím patří vzácné rodové knihovny (např. Pražská lobkowiczská knihovna, Knihovna hrabat Kinských, Šternberská knihovna a Rožmberská knihovna), historické personální knihovny (Tychona Brahe, Heinricha Rantzaua, Václava Vřesovce z Vřesovic, Melchiora Krupka, J. M. Wackera z Wackenfelsu, J. F. Löwa z Erlsfeldu, Bernarda Bolzana) a soukromé knihovny významných spisovatelů, literárních vědců, překladatelů, bibliofilů a dalších osobností (mimo jiné Svatopluka Čecha, Jaroslava Vlčka, F. X. Šaldy a Kamilla Reslera). Význačnou kulturněhistorickou cenu má také sbírka grafických listů univerzitních tezí obhajovaných na filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity, stejně jako sbírka děl W. A. Mozarta. Národní knihovna disponuje také vzácnými výtisky spisů J. A. Komenského; díla vytištěná před rokem 1801 představují co do počtu i vzácnosti dochovaných exemplářů nejvýznamnější soubor v České republice.

Popis historických fondů Národní knihovny České republiky nebyl dosud do takové hloubky a v takovém rozsahu proveden. V tomto smyslu je předkládaná kniha dílem unikátním. Na zpracování se vedle odborných pracovníků knihovny podíleli velkou měrou také významní externí odborníci, převážně z fakult Karlovy univerzity a z Akademie věd České republiky. Publikace obsahuje také soupis literatury, rejstřík a faktografické a grafické přílohy.

**Vydá: Národní knihovna ČR v roce 2006, 300 stran, měkká vazba, formát 267x240,
náklad 500 výtisků, předpokládaná cena 200 Kč**